

Naturvärdesinventeringar, Vårby udde etapp 1

Samlade utredningar

Läsanvisning

Under arbetet med detaljplanen för Vårby udde, etapp 1 har ett flertal naturvärdesinventeringar tagits fram. En första inventering genomfördes redan till planprogrammet för Vårby udde. Under det fortsatta arbetet med detaljplanen har det funnits behov av att fördjupa naturvärdesinventeringen inom vissa avgränsade geografiska områden. Fem stycken fördjupade naturvärdesinventeringar har därför genomförts under planprocessen som behandlar Vårbystranden, vandringshinder i Gömmarbäcken, naturvärdesbedömning av den södra respektive norra delen av alléträden utmed Vårby allé samt biotopkartering mot E4/E20.

För att underlätta sökbarheten har de olika naturvärdesinventeringarna sammanställts i ett dokument. De ingående inventeringarna är följande:

- *Naturvärdesinventering och utlåtande kring strandskydd, Vårby udde, 2019-06-14 – Naturcentrum AB*
- *Naturvärdesinventering, del av Vårbystranden och bedömning av påverkan i samband med planläggning, 2020-12-02 – Naturcentrum AB*
- *Konnektivitetsbedömning: Kartläggning av vandringshinder i Gömmarravinen mellan Vårby allé och E4/E20, 2020-12-02 – Naturcentrum AB*
- *Naturvårdsbedömning av allé med skogslönnar och tre skogsekar längs Vårby allé samt förutsättningar att flytta dessa, 2020-12-02 – Naturcentrum AB*
- *Biotopkartering mellan planområdet vid Vårby udde och E4/E20 – vegetation för luftrening, 2021-01-12 – Naturcentrum AB*
- *Skyddsvärda träd vid Vårby udde, 2021-09-28 - Ekologigruppen*

Naturvärdesinventering och utlåtande kring strandskydd, Vårby Udde

2019-06-14

Naturcentrum nr 1709-NVI enligt Svensk Standard 199000
Samt utlåtande kring strandskydd och kompensationsåtgärder

Uppdragsgivare

Magnolia Bostad AB

Uppdragsgivarens kontaktperson

Angelica Andersson

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Projektledare: Per Saarinen Claesson

Tel. 010-220 12 21

per.saarinen@naturcentrum.se

Naturvärdesinventering: Henrik Weibull och Per Saarinen Claesson

Rapport: Per Saarinen Claesson

Granskning: Henrik Weibull

Kartmaterial

Kartmaterial tillhandahållet av uppdragsgivare

Omslagsbild

Gömmarbäckens ravin vid Vårby källa

Foton i rapporten

Samtliga foton är från inventeringsområdet och har tagits i samband med inventeringarna.

Denna rapport bör citeras: Saarinen Claesson, P., Weibull, H. Naturvärdesinventering, Vårby Udde. 2018. Naturcentrum AB i pdf-rapport till Magnolia Bostad AB, 2018-09-21.

Innehåll

INNEHÅLL	3
SAMMANFATTNING	4
NATURVÄRDESINVENTERING	5
UPPDRAG	5
METODIK	6
Förarbete	6
Fältinventering	6
Naturvärdesobjekt och landskapsobjekt	6
Naturvärdesbedömning	6
Detaljeringsgrad	7
Tillägg	7
Naturvårdsarter	7
Övrigt om arter	8
RESULTAT	9
Informationskällor - tidigare kända uppgifter	9
Naturinventeringar	9
Naturvårdsarter	10
Gällande områdesskydd	10
INVENTERINGSRESULTAT	10
Områden som saknar naturvärde	10
Naturvärdesobjekt	11
Naturvårdsarter	11
Värdeelement	14
REDOVISNING AV NATURVÄRDESOBJEKT	16
Objekt ID: Ncab-1709-1	16
Objekt ID: Ncab-1709-2	18
Objekt ID: Ncab-1709-3	19
Objekt ID: Ncab-1709-4	20
Objekt ID: Ncab-1709-5	22
Objekt ID: Ncab-1709-6	23
Objekt ID: Ncab-1709-7	24
Objekt ID: Ncab-1709-8	25
Objekt ID: Ncab-1709-9	28
Objekt ID: Ncab-1709-10	29
Objekt ID: Ncab-1709-11	30
PÅVERKANSBEDÖMNING AV NATURVÄRDEN INOM STRANDSKYDDSSOMRÅDE	32
Strandskyddsområdet från Mälaren	32
Strandskydd från Gömmarbäcken	32
FÖRSLAG TILL SKYDDS- OCH KOMPENSATIONSÅTGÄRDER	34
REFERENSER	36

Sammanfattning

Naturcentrum AB har genomfört en naturvärdesinventering till planprogram på fastighet Gambrinus 2 m.fl. vid Vårby Udde i Huddinge kommun.

Inventeringsområdet är ca 21 ha där naturmark består av ca 15 ha. Stora delar av området omfattas av strandskydd ca 11 ha, antingen från Mälaren eller från Gömmarbäcken som rinner genom de östra delarna av området. Bäckens är delvis kulverterad i dess nedre delar.

Inom inventeringsområdet omfattas även en äldre ask av naturminnesskydd enligt miljöbalken. Delar av området innefattas också av två stycken skogliga nyckelbiotoper.

Naturvärdesinventeringen har utförts på fältnivå medel enligt SS199000 med tillägg av detaljerad redovisning av artförekomst och värdeelement. Totalt har området delats upp i 11 naturvärdesobjekt. Två naturvärdesobjekt (en äldre parkmiljö och en bäckravin) med högt naturvärde (naturvärdesklass 2), 4 naturvärdesobjekt (två barrskogsområden, en strandskog och en bäck) med påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) och 6 naturvärdesobjekt (en allé och 5 skogsområden) med visst naturvärde identifierades vid inventeringen. Sammanlagt hittades 10 naturvårdsarter varav 5 rödlistade och 5 skogliga signalarter.

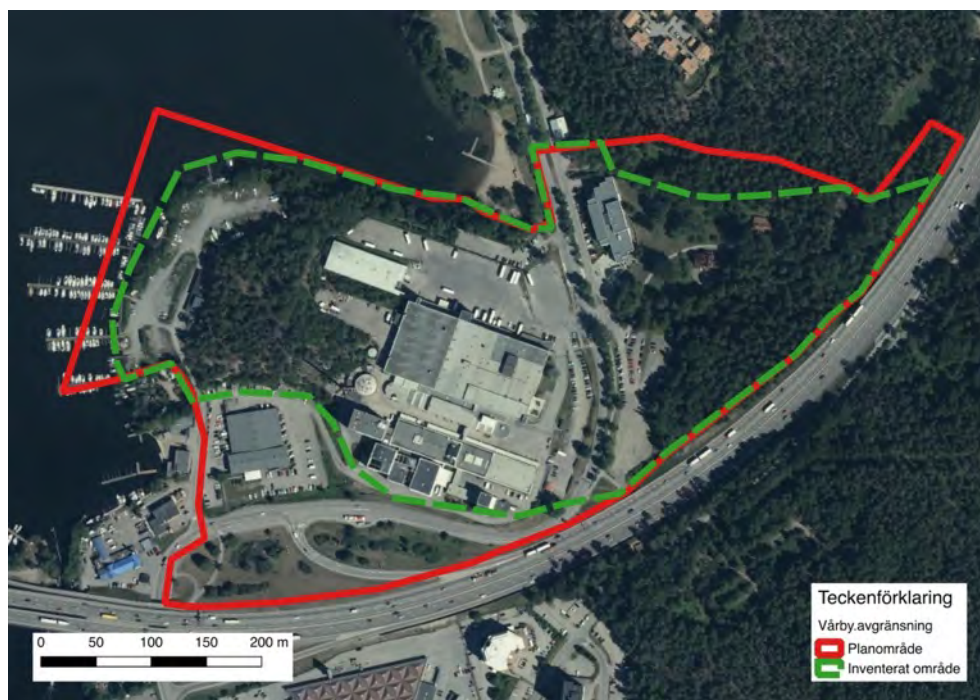
Enligt befintlig skiss för detaljplan påverkas naturvärden i området olika mycket i olika delar. Naturvärdena i områden med högt naturvärde bedöms ej påverkas av planerad exploatering medan ett av naturvärdesobjekten med påtagligt naturvärde riskerar att påverkas negativt.

Förslag på kompensationsåtgärder inom området har tagits fram och innefattar bland annat restaurering av Gömmarbäcken samt aktiv skötsel av den gamla parkmiljön.

Naturvärdesinventering

Uppdrag

På uppdrag av Magnolia Bostad AB har Naturcentrum AB utfört en naturvärdesinventering på fastigheterna Gambrinus 2 m.fl. i Huddinge kommun. Inventeringen ska användas som underlag för detaljplan samt bedömning av exploaterings påverkan på eventuella naturvärden, framför allt inom det strandskyddsområde som innefattar delar av planområdet. Inventering av naturvärden har inte genomförts inom hela planområdet, utan är genomfört inom de områden som omfattas av strandskydd. Detta område sammanfaller dock väl med planerade exploateringar och ger en god bild av områdets naturvärden.

Figur 1. Planområde och inventeringsområde. Det bedöms ej nödvändigt att inventera den lilla remsa i planområdets norra del som inte är inventerad. Det som är planerat att anläggas inom det ej inventerade området är en naturlekplats som bedöms ha lite påverkan på eventuella naturvärden. Vid planering av denna bör dock naturvårdssakkunnig konsulteras så att anpassning för eventuella naturvärden görs. Inga naturvärdesarter eller naturvärdesträd har tidigare rapporterats i det oinventerade området. Området ingår dock i en nyckelbiotop, se figur 2.

Metodik

Inventeringen har utförts enligt *Svensk Standard SS 19 90 00*. Det innebär identifiering av geografiska områden med positiv betydelse för biologisk mångfald, samt bedömning av denna betydelse. Områden av positiv betydelse för biologisk mångfald ska avgränsas och beskrivas som naturvärdesobjekt eller landskapsobjekt.

Med biologisk mångfald avses; ”mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem.”

Förarbete

För att identifiera potentiella naturvärdesobjekt flygbildtolkades hela inventeringsområdet. Relevant information om biologiska bevarandevärden och naturvårdsintressen eftersöktes dessutom från följande källor:

- Länsstyrelsen i Stockholms län *WebbGIS*
- Naturvårdsverkets *Skyddad natur*
- Skogsstyrelsens *Skogens pärlor*
- ArtDatabankens databaser, utdrag av rödlistade, skyddade och fridlysta arter. Noterade förekomster från perioden 1960-01-01 till 2018-05-14.
- Elfiskeregistret SLU
- Vatteninformationssystem i Sverige VISS

Fältinventering

Fältinventering genomfördes genom att hela inventeringsområdet genomströvades. Utifrån beprövad kunskap och erfarenhet eftersöktes biotopkvaliteter och arter av betydelse för biologisk mångfald.

Inventering av vattenmiljöer, dvs Gömmarbäcken, genomfördes den 20 juni 2018. Fullständig fältinventering av landmiljöer genomfördes den 6 augusti 2018.

Naturvärdesobjekt och landskapsobjekt

Svensk Standard SS 19 90 00 innebär att områden av positiv betydelse för biologisk mångfald avgränsas och beskrivs som naturvärdesobjekt eller landskapsobjekt. Naturvärdeobjekt ska naturvärdesbedömas och utgöras av en dominerande naturtyp. Landskapsobjekt kan bestå av flera olika naturtyper och behöver inte naturvärdesbedömas.

Naturvärdesbedömning

Naturvärdesobjektens betydelse för biologisk mångfald bedöms enligt en skala i tre eller fyra naturvärdesklasser enligt figur 2. Vid bedömningen görs en sammanvägning av områdenas artvärde och biotopvärde.

Naturvärdesklass 1–3 är obligatoriska och naturvärdesklass 4 är ett tillägg. Vid denna inventering har även naturvärdesklass 4 ingått.

Högsta naturvärde – naturvärdesklass 1
Störst positiv betydelse för biologisk mångfald
Högt naturvärde – naturvärdesklass 2
Stor positiv betydelse för biologisk mångfald
Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3
Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald
Visst naturvärde – naturvärdesklass 4
Viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Figur 2. Naturvärdesklasser. I denna inventering har inte naturvärdesklass 4 ingått.

Detaljeringsgrad

Naturvärdesinventering enligt *Svensk Standard SS 19 90 00* kan utföras med olika detaljeringsgrad. Inventeringen genomfördes i detta fall med *detaljeringsgrad medel*. Det innebär att redovisningen omfattar naturvärdesobjekt med en yta av 0,1 ha eller mer samt linjeformade objekt med en minsta längd av 50 m och 0,5 m bredd.

Tillägg

Naturvärdesinventering enligt *Svensk Standard SS 19 90 00* kan utföras med olika tillägg. Vid denna inventering har nedanstående tillägg ingått:

Tillägget *detaljerad redovisning av artförekomst* vilket innebär att förekomster av naturvårdsarter redovisas på karta eller med koordinater. Det innebär inte att arterna eftersöks noggrannare men att varje påträffad förekomst redovisas med större noggrannhet.

Tillägget *värdelement* vilket i detta fall har inneburit att förekomst av grova träd med potentiellt högt naturvärde har markerats samt notering av förekomst av död ved har noterats.

Naturvårdsarter

Med naturvårdsart avses art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Bland naturvårdsarterna har rödlistade arter och skyddade arter särskild betydelse. Naturvårdsarter kan, men behöver inte, tillhöra en eller flera olika kategorier enligt nedan.

Med *rödlistad art* menas art som enligt den internationella naturvårdsunionens (IUCN) kriterier inte bedöms ha långsiktigt livskraftig population i Sverige utan löper risk att försvinna från landet. Rödlistade arter delas in i olika hotkategorier. NT= Nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = Akut hotad och RE = nationellt utdöd. Rödlistade arter markeras i rapporten med någon av ovanstående hotkategorier efter artnamnet. Kategorierna VU, EN och CR räknas som hotade.

Skyddade arter markeras i rapporten med (§) efter artnamnet. Med *skyddad art* eller *fridlyst* avses art som omfattas av förbud enligt 4–9 §§ Artskyddsförordningen. När det gäller fåglar, som samtliga är skyddade, är praxis att beakta rödlistade arter och arter som redovisas i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Stöd för en sådan

praxis finns i Naturvårdsverkets handbok (Naturvårdsverket 2009) där följande står att läsa: "Även om alla fågelarter omfattas bör arter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter samt sådana arter som uppvisar en negativ trend prioriteras i skyddsarbetet." I handboken listas ett antal fågelarter vars populationer minskat med 50 % eller mer under perioden 1975–2005 enligt Svensk häckfågeltaxering. Dessa uppgifter är emellertid föråldrade och har därför inte beaktats i denna rapport såvida arterna inte är rödlistade eller redovisas i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv.

Skogsstyrelsen har tagit fram en förteckning över arter som genom sin närvaro indikerar att ett område har högt naturvärde i skog – *signalarter i skog*. Art som tillhör denna kategori markeras med (S) efter artnamnet. Arter som enligt Skogsstyrelsens förteckningar har lågt signalvärde i den aktuella regionen har inte beaktats.

Arter som bedöms uppfylla definitionen för naturvårdsart men som inte tillhör någon av ovanstående kategorier redovisas utan markering efter artnamnet.

Övrigt om arter

Inventering av arter syftar till att med rimlig säkerhet utgöra underlag för naturvärdesbedömning samt avgränsning av naturvärdesobjekt och landskapsobjekt. Det innebär att det kan finnas fler naturvårdsarter, rödlistade arter och skyddade arter utöver de som påträffats och redovisats. För att med större säkerhet konstatera eller utesluta om vissa arter finns eller inte finns i ett område krävs normalt upprepade, specialiserade, artinriktade och fördjupade inventeringar.

De under inventeringen påträffade naturvårdsarterna har registrerats på Artportalen.

Resultat

Informationskällor - tidigare kända uppgifter

Naturinventeringar

I de östra och norra delarna av inventeringsområdet finns två objekt från nyckelbiotopsinventering. Med nyckelbiotop avses en från naturvårdssynpunkt särskilt skyddsvärd miljö (biotop) där det kan förväntas förekomma rödlistade arter. Många nyckelbiotoper utgör avvikande och känsliga miljöer med arter som inte tål skogsbruksåtgärder. Nyckelbiotoper är ofta rester av miljöer som försvunnit i det omgivande landskapet. En samlad bedömning av ett områdes skogshistoria, artinnehåll och dess kvalitéer på olika nyckelelement och strukturer avgör om det ska benämnas nyckelbiotop. Se figur 2 för deras lokalisering.

Uppgifterna är hämtade från följande källor.

- Skogsstyrelsens *Skogens pärlor*

Figur 2. Det två nyckelbiotoperna som finns utritade i de östra delarna av planområdet. Det södra objektet innefattas i sin helhet av planområdet medan det norra endast berörs i de södra delarna.

Naturvårdsarter

Följande naturvårdsarter har hämtats från artdatabanken och har noterats i området mellan 19600101-20180814. Arterna som presenteras nedan är de arter som med tillräckligt hög noggrannhet har observerats inom området.

- **tallticka (NT)**- hittades även under inventeringen
- **hussvala (VU)**-har noterats häcka inom området, främst kring bryggeri-byggnaderna.
- **gröngöling (NT)**-flera revir har noterats runt detaljplaneområdet. Det finns dock ingen säker uppgift om att något revir finns här idag. Det noterades ingen gröngöling under något av besöken.
- **duvhök (NT)**- har endast noterats förbiflygande vid ett tillfälle
- **stor aspticka (NT)**-noterades även under inventeringen på mycket grov ask

Gällande områdesskydd

Delar av området omfattas av strandskydd, se figur 4.

Figur 4. Område inom planområde som omfattas av strandskydd. Gränserna är ej inmätta i fält vilket innebär viss osäkerhet i gränsdragning.

Inventeringsresultat

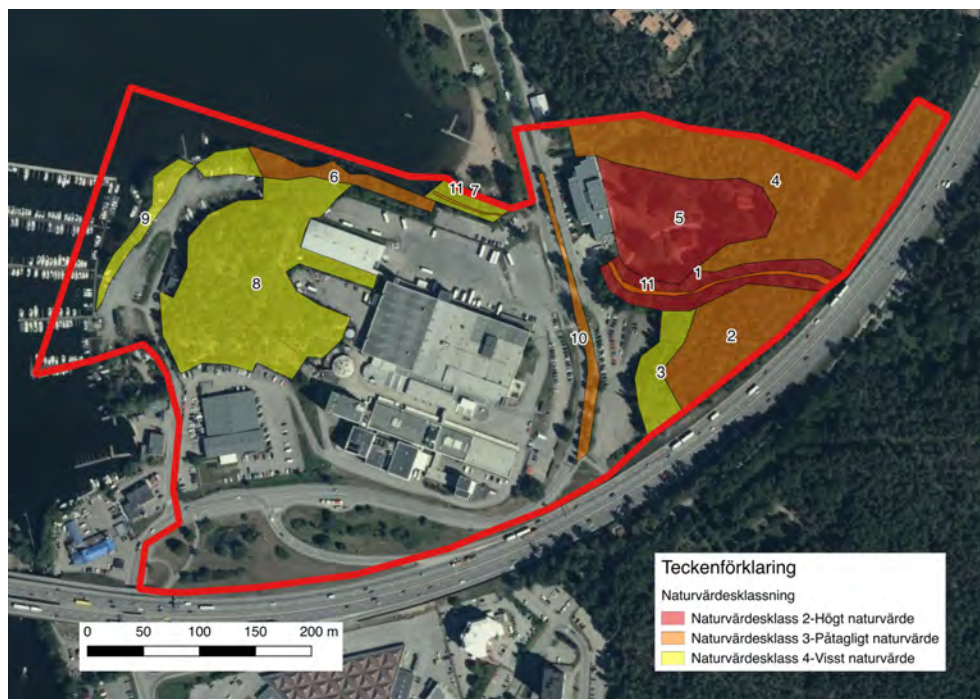
Områden som saknar naturvärde

Områden som bedömts sakna naturvärde för biologisk mångfald består främst av bebyggd mark och öppna asfalterade eller grusbelagda ytor.

På vissa grusbelagda ytor kan det fortfarande vara möjligt att hitta naturvårdsarter i och med att kontinuerlig störning sker. Det är dock endast fallet i ett litet område inom båtklubbens området (naturvärdesobjekt 9).

Naturvärdesobjekt

Vid inventeringen identifierades 11 naturvärdesobjekt (9 skogar, 1 parkmiljö och 1 vattendrag). Flertalet av dessa har bedömts ha påtagligt naturvärde - naturvärdesklass 3 eller visst naturvärde - naturvärdesklass 4, men två områden har bedömts ha högt naturvärde – naturvärdesklass 2 (en bäckravin och en parkmiljö). Se figur 5 samt objektbeskrivningar på sidan 16 och framåt.

Figur 5. Naturvärdesobjekt inom planområdet.

Naturvårdsarter

10 naturvårdsarter påträffades vid inventeringen. Fyndplatserna framgår av figur 4 och tabell 1.

Signalarter:

- **Högt signalvärde:** skogshakmossa (S), trubbfjädermossa (S), stubbspretmossa (S), grovticka (S),
- **Lågt/medelhögt signalvärde:** strutbräken (S)

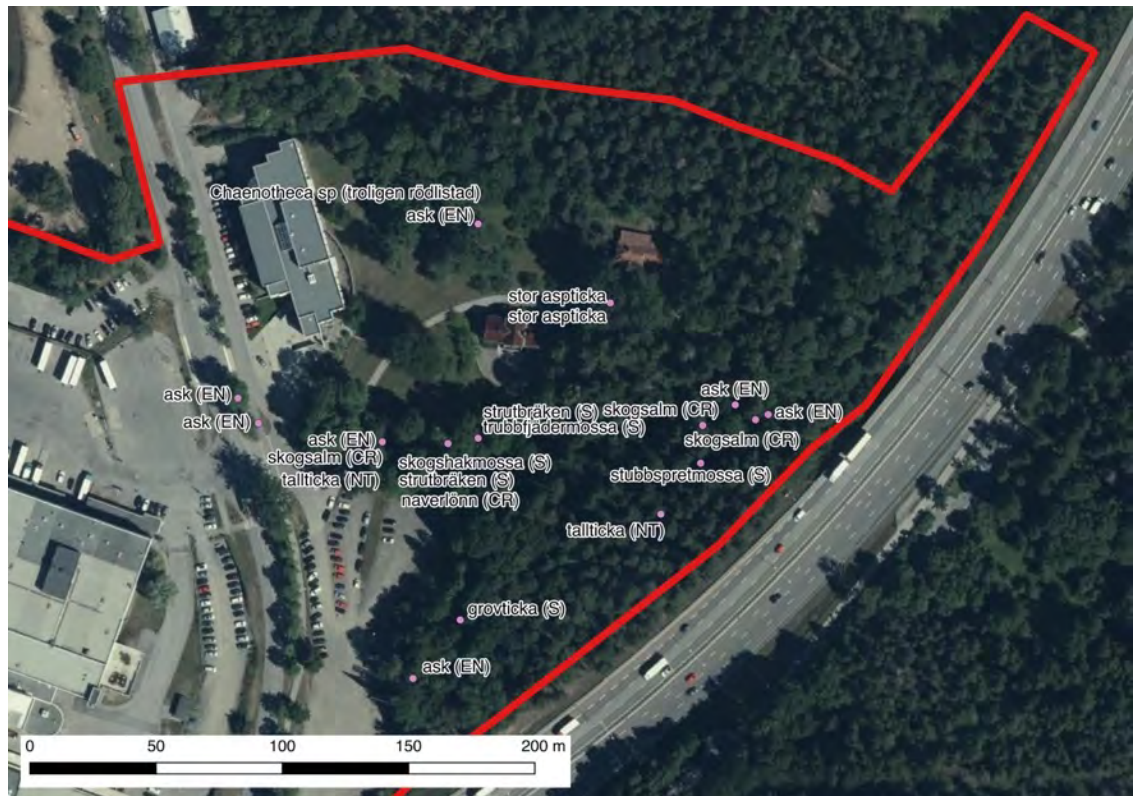
Rödlistade arter

- **tallticka (NT)**
- **stor aspticka (NT)**
- **skogsalm (CR)**- Skogsalmen hotas av svampsjukdomen almsjuka men är fortfarande en vanlig art. Småplantor och yngre träd påträffades spritt i inventeringsområdet. Grövre träd påträffades i objekt 3, 46 och 48.

- **ask (EN)** - Asken är liksom skogsalmen fortfarande vanlig men hotad av en svampsjukdom. Småplantor och yngre träd påträffades spritt i inventeringsområdet. En del grövre träd påträffades. En ask i objekt 5 är en av länets grövsta askar och är klassad som naturminne.
- **naverlönn (CR)** i det här fallet är den dock troligen planterad

Tabell 1. Naturvårdsarter (rödlistade och fridlysta arter samt signalarter) som observerades i inventeringsområdet under naturvärdesinventeringen. För varje förekomst anges vilken naturvårdskategori arterna tillhör (rödlistade anges med respektive hotkategori, signalarter anges med "S" (inom parentes för arter med svagt signalvärde)

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	kategori	kommentar	x	y
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	50 cm i diameter	664471	6572194
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	Flera askar, ca 30 cm i diameter	664330	6572089
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	Naturminne, 610 cm i omkrets, länets 4:e största ask	664356	6572269
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	Alléträd, 70 cm i diameter	664260	6572200
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	Alléträd, 50 cm i diameter	664269	6572190
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN		664318	6572183
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	50 cm i diameter	664457	6572197
grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	S	I håla efter tidigare tallstubbe	664349	6572112
(naverlönn)	<i>Acer campestre</i>	(CR)	Troligen planterad, 15 cm i diameter	664344	6572182
skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	CR	Mest sly	664445	6572189
skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	CR		664318	6572183
skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	CR	Döende, men levande skott vid basen	664466	6572191
skogshakmossa	<i>Rhytidiadelphus subpinnatus</i>	S		664344	6572182
tallticka	<i>Phellinus pini</i>	NT		664318	6572183
tallticka	<i>Phellinus pini</i>	NT	På tall ca 60 cm i diameter	664428	6572154
trubbfjädermossa	<i>Homalia trichomanoides</i>	S		664356	6572184
strutbräken	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	(S)		664344	6572182
strutbräken	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	(S)		664356	6572184
Stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	NT	På gråpoppel	664408	6572238
Stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	NT	På gråpoppel	664408	6572238

Figur 4. Observationer av naturvärdesarter

Värdeelement

Inom inventeringsområdet har värdeelement i form av grova och/eller värdefulla träd noterats. I de flesta fall har varje träd noterats, i vissa fall har dock flera träd noterats på samma punkt om de står så nära varandra att GPS:en noggrannhet är större än avståndet mellan träden. Under noteringen har även en del särskilt värdefulla döda liggande och stående träd noterats. Se figur 5 för förekomst av träd samt tabell 2 för ytterligare information om respektive värdeelement.

Figur 5. Värdeelement i form av grova, äldre och/eller värdefulla träd inom planområdet.

Tabell 2. Värdeobjekt noterade under inventeringen

Svenskt namn	Kommentar	Biotop	X-koordinat	Y-koordinat	Noggrannhet
ask	Naturminne! 610 cm omkrets! En mycket mäktig ask! En av länets allra största!	Äldre parkmiljö	664356	6572269	10
bok	Mäktig mångstammig bok, 470 cm omkrets! En av länets allra största!	Äldre parkmiljö	664335	6572217	10
gran	Gott om död ved	Bäckravin	664445	6572189	10
gran	55 cm diameter	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664419	6572168	10
gran	Högstubbe av gran, 5 m hög, 70 cm diameter! Rikligt med liggande död ved av tall och gran!	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664378	6572132	25
gran	90 cm diameter!	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664443	6572213	10
Gråpoppel	70 cm diameter. Med stor aspticka.	Parkmiljö, fortfarande hävdad	664408	6572238	10
Gråpoppel	70 cm diameter.	Parkmiljö, fortfarande hävdad	664408	6572238	10
Gråpoppel	90 cm diameter. Med stor aspticka.	Parkmiljö, fortfarande hävdad	664408	6572238	10
skogsek	60 cm diameter	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664367	6572116	10

skogsek	40 cm diameter	Yngre blandskog, men rester av stubbar från grova tallar mm	664330	6572089	10
skogsek	En fin krattek, krokig, 45 cm diameter	Blandskog med berghällar. Enstaka äldre träd, annars ett relativt ungt bestånd	663940	6572203	10
skogsek	80 cm diameter. Alléträd	Allé mellan asfalterade vägar	664270	6572162	10
skogsek	80 cm diameter. Alléträd	Allé mellan asfalterade vägar	664267	6572156	10
skogsek	80 cm diameter. Alléträd	Allé mellan asfalterade vägar	664276	6572149	10
skogs-lönn	Grov!	Äldre parkmiljö i bäckravin	664318	6572183	25
skogs-lönn	85 cm diameter	Äldre parkmiljö i bäckravin	664356	6572184	10
skogs-lönn	60 cm diameter	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664486	6572233	10
skogs-lönn	70 cm diameter. I översta delen av ravinen	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664514	6572243	10
skogs-lönn	Resten av allén norrut	Allé mellan asfalterade vägar	664260	6572200	50
skogs-lönn	Resten av allén söderut	Allé mellan asfalterade vägar	664276	6572149	50
tall	90 cm diameter	Äldre parkmiljö i bäckravin	664318	6572183	10
tall	90 cm grov stubbe. Avsågad!	Äldre parkmiljö i bäckravin	664318	6572183	25
tall	90 cm diameter. Fin pansarbark	Bäckravin	664445	6572189	10
tall	Grov!	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664444	6572174	10
tall	60 cm diameter	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664419	6572168	10
tall	60 cm diameter	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664428	6572154	10
tall	60 cm diameter. Ytterligare flera grova tallar i området!	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664464	6572158	10
tall	60 cm diameter	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664389	6572139	10
tall	Högstubbe av tall, 40 cm diameter. Rikligt med liggande död ved av tall och gran!	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664389	6572139	10
tall	85 cm diameter	Äldre parkmiljö i bäckravin	664360	6572168	10
tall	95 cm diameter	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664402	6572223	10
tall	95 cm diameter. Mäktig tall som är tvådelad ca 6 m upp där den ena toppen har blåst av!	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664419	6572215	10
tall	Död tall med lite av barken kvar. 85 cm diameter. Barken 10.12 cm tjock!	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664423	6572208	10
tall	Högstubbe 70 cm diameter. I översta delen av ravinen	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664522	6572240	10
tall	80 cm diameter	Äldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664519	6572282	10
tall	Brandskadad, levande! 60 cm diameter.	Igenvuxen tomtmark med uthus kvar. Ett av husen har nyligen brunnit	664485	6572283	25
tall	Brandskadad, död! 60 cm diameter. Angripen av klubbicka!	Igenvuxen tomtmark med uthus kvar. Ett av husen har nyligen brunnit	664485	6572283	25
tall	Några lite grövre tallar, ca 40 cm diameter	Blandskog med berghällar. Enstaka äldre träd, annars ett relativt ungt bestånd	663940	6572203	10

vårt-björk	60 cm diameter	Åldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664474	6572233	10
vårt-björk	Brandskadade träd. Både levande och döda björkar	Åldre barrskog med grova tallar och granar och lite lövinslag. Rikligt med död ved	664485	6572283	10

Redovisning av naturvärdesobjekt

Objekt ID: Ncab-1709-1

Naturvärdesbedömning: Högt naturvärde– naturvärdesklass 2

Areal: 0,53 hektar

Dominerande naturtyp: Bäckravin

Biotoper: Ravin, blandskog, bäck

Beskrivning: En djup bäckravin kring Gömmarbäckens nedre delar. Kring bäcken växer rikligt med strutbräken. I ravinen finns flera grova träd och rikligt med död ved. Vegetationen i ravinen är tydligt påverkad av det fuktigare mikroklimat som bäcken bidrar med. Detta syns bland annat på den rika förekomst av olika mossarter, såsom bäckkrypmossa, källgräsmossa och bäckgräsmossa, som alla är beroende av en fuktig miljö.

Naturvårdsarter: tallticka (NT), ask (EN), skogsalm (CR), skogshakmossa (S), trubbfjädermossa (S), (strutbräken (S)) och naverlönn (CR)

Naturvärdesobjekt 1. Bäckravinen kring Gömmarbäcken är en mycket skarpt avgränsad ravin där markfloran närmast bäcken domineras av strutbräken och skavfräken.

Naturvärdesobjekt 1. Det finns gott om död ved, både liggande och stående inom bäckravinen.

Objekt ID: Ncab-1709-2

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3

Areal: 0,74 hektar

Dominerande naturtyp: Barrskog

Biotoper: Grova träd

Beskrivning: Skogsområde som domineras av tall men med inslag av gran och lövträd. Flera äldre och grova träd finns, främst av tall och gran men även av skogsek. Rikligt med död ved förekommer, både stående och liggande. Markskiktet domineras bitvis av skavfräken men är i övrigt trivial med gräs och örter. Delar av området klassas som nyckelbiotop.

Naturvårdsarter: tallticka (NT), grovticka (S),

Naturvärdesobjekt 2. Riklig förekomst av död ved och flera äldre, grova tallar.

Objekt ID: Ncab-1709-3

Naturvärdesbedömning: Visst naturvärde – naturvärdesklass 4

Areal: 0,3 hektar

Dominerande naturtyp: Blandskog

Biotoper: Lövträd, skogsbryn

Beskrivning: Del av skogspartiet söder om bäckravinen där trädskiktet är yngre och det i stort sett saknas grova träd. Markskiktet är triviale och domineras av gräs och örter.

Naturvårdsarter: ask (EN)

Naturvärdesobjekt 3. Mindre område i kanten mot grusparkeringen som domineras av yngre lövträd.

Objekt ID: Ncab-1709-4

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde– naturvärdesklass 3

Areal: 1,9 hektar

Dominerande naturtyp: Blandskog

Biotoper: Grova träd, död ved

Beskrivning: En större blandskog som domineras av tall med inslag av lövträd, såsom skogslönn och vårtbjörk, och enstaka granar. Flera grova träd över 50 cm i diameter finns i området. Några grövre träd är brandskadade efter att en mindre byggnad brunnit. Dessa är dock fortfarande levande. Det finns gott om död ved, både liggande och stående i området. Delar av området klassas som nyckelbiotop.

Naturvårdsarter:

Naturvärdesobjekt 4. Typiskt miljö med förekomst av äldre tallar och i övrigt blandad skog med gran och lövträd.

Objekt ID: Ncab-1709-5

Naturvärdesbedömning: Högt naturvärde – naturvärdesklass 2

Areal: 1,1 hektar

Dominerande naturtyp: Äldre parkmiljö

Biotoper: Grova träd

Beskrivning: Ett mestadels öppet parkområde där flera gamla grova träd finns. Ett flertal gråpopplar med diameter över 50 cm finns. Dessutom finns både en av länets grövsta askar (Naturminne) och en av länets största bokar i parken. Notera att naturvärdena i objektet är direkt knutna till de träd som finns här. Markfloran är trivial gräsmatta.

Naturvårdsarter: stor aspticka (NT), ask (EN) varav en 610 cm i omkrets! Chaenotheca sp (obestämd nållav som troligen är rödlistad)

Naturvärdesobjekt 5. Parkmiljön med den mycket stora asken i mitten, omgiven av fruktträd.

Objekt ID: Ncab-1709-6

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3

Areal: 0,23 hektar

Dominerande naturtyp: Alskog

Biotoper: Strandskog

Beskrivning: En naturlig remsa med strandskog där strandlinjen inte är utfylld från tidigare exploateringar. Trädskiktet domineras av klibbal med inslag av björk. Skogens värde består i den orörda strandlinjen med en variation i ålder bland träd som skapar värdefulla miljöer för framför allt fåglar och insekter. Drill- snäppa häckar troligen inom objektet.

Naturvårdsarter: -

Naturvärdesobjekt 6. Strandskog som domineras av klibbal med inslag av björk i olika åldrar. Notera även den döda veden som bitvis förekommer rikligt inom området.

Objekt ID: Ncab-1709-7

Naturvärdesbedömning: Visst naturvärde – naturvärdesklass 4

Areal: 0,12 hektar

Dominerande naturtyp: Lövskog

Biotoper: Alskog längs bäck

Beskrivning: Ett litet område med främst yngre klibbal som växer längs med den nedersta delen av Gömmarbäcken. Fungerar som skyddszon med skuggande effekt för bäcken. Ett litet parti som i dagsläget inte hänger ihop med naturvärdesobjekt 6.

Naturvårdsarter: -

Naturvärdesobjekt 7. Ett mindre bestånd med yngre lövträd, klibbal och björk, som står längs med Gömmarbäckens nedre del mot Mälaren.

Objekt ID: Ncab-1709-8

Naturvärdesbedömning: Visst naturvärde – naturvärdesklass 4

Areal: 2,0 hektar

Dominerande naturtyp: Blandskog

Biotoper: Blandskog med berghäll

Beskrivning: Ett större sammanhängande skogsområde på en bergsknalle. Skogen består främst av yngre träd men en fin krattek och ett flertal äldre tallar. En del hållmark finns i de högst belägna delarna vilken till viss del är obevuxen. De västra delarna av området omfattas av strandskydd.

Naturvårdsarter:

Naturvärdesobjekt 8. I de nedre delarna av bergsknallen dominerar bestånd av yngre lövträd.

Naturvärdesobjekt 8. En del olikåldriga tallar finns utspritt inom naturvärdesobjektet.

Naturvärdesobjekt 8. En fin krattek finns inom objektet.

Objekt ID: Ncab-1709-9

Naturvärdesbedömning: Visst naturvärde – naturvärdesklass 4

Areal: 0,29 hektar

Dominerande naturtyp: Träd längs strand samt ruderatmark

Biotoper: Ruderatmark, lövträdsbård mot sjö

Beskrivning: Inom båtklubbens område finns bitvis en smal trädbård mot Mälaren.

Framförallt är det klibbal som växer här. Markfloran är sporadisk och typisk för ruderatmark med förekomster av rallarros, blåeld, brännässla och fackelblomster.

Biotopkvalitéer: Gamla träd, åldersskiktning, död ved

Naturvårdsarter:

Naturvärdesobjekt 9. En smal trädbård mellan Mälaren och båtklubbens ruderatmarker.

Objekt ID: Ncab-1709-10

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3

Dominerande naturtyp: Allé

Beskrivning: En allé mellan asfalterade vägar som består främst av yngre skogslönn men där även några grövre skogsekar och askar står. På en ask hittades allémossa, annars är epifytfloran artfattig.

Naturvårdsarter: ask (EN)

Naturvärdesobjekt 10. Allén mellan asfalterade gator.

Objekt ID: Ncab-1709-11

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3

Dominerande naturtyp: Vattendrag

Biotoper: Mindre vattendrag

Längd: 380 m (varav ca 100 kulverterad)

Beskrivning: Nedströms E4 rinner mestadels i en skarp ravin Gömmarbäcken där den är kraftigt påverkad av mänsklig aktivitet. Bäckens naturliga hydromorfologiska förhållanden är kraftigt störd i och med att det finns ett flertal dämmen på sträckan. Ca 100 meter av bäcken är kulverterad. Den sista biten ner mot Mälaren är omgrävd till en rak fåra med finkornig botten. Öring har noterats försöka leka precis vid kulvertens utlopp där botten är något mer grusig. Uppströms kulverteringen finns endast mycket korta sträckor med naturliga block, sten och grus-bottnar kvar. Både vid besök den 20:e juni och vid besök den 6:e augusti noterades fisk i vattendraget. Dessa noterades både i de djupare uppdammda områdena och på de mer grusiga bottnar. Då inget provfiske har genomförts och främst mindre individer har noterats är artbestämningen något osäker, men det rör sig troligen om inplanterad bäckröding (en nordamerikansk art) alternativt öring. Det är dock inte troligt att öringen kan vandra upp från Mälaren på egen hand i och med de dämmen som finns på sträckan. Vattendraget skulle kunna ha mycket högt naturvärde. På grund av den kraftiga fysiska påverkan, de förändrade hydromorfologiska förutsättningarna och de vandringshinder som förekommer bedöms dock denna inventerade sträcka av vattendraget endast ha påtagligt naturvärde.

Naturvårdsarter: -

Naturvårdsobjekt 11. Del av Gömmarbäcken där trappstegsformade strukturer har anlagts.

Naturvärdesobjekt 11. En av de indämda sträckorna av Gömmarbäcken. I dessa finns troligen bäckröding, vilka leker i de små gruspartier som finns i anslutning till dammarna.

Naturvärdesobjekt 11. Gömmarbäcken nedströms kulverteringen vid utloppet till Mälaren. Notera fårans djupa och raka form vilket tyder på att den är omgrävd.

Påverkansbedömning av naturvärden inom strandskyddsområde

Inom planområdet omfattas ca 11 hektar av strandskydd, antingen från Mälaren eller från Gömmarbäcken (se figur 4 för strandskyddets ungefärliga omfattning). Dock riskerar bara mindre delar av befintliga naturområden inom strandskyddsområdet att direkt påverkas av planerad exploatering, tex genom byggnationer.

Strandskyddsområdet från Mälaren

Framför allt är det områdena längst i väster ut mot Mälaren som bedöms påverkas (naturvärdesobjekt 6, 8 och 9).

Objekt 6 bedöms ha påtagligt naturvärde medan objekt 8 och 9 endast bedöms ha visst naturvärde. Naturvärden i naturvärdesobjekt 6 riskerar att påverkas om strandskogen avverkas och/eller om området fylls ut längs inom naturvärdesobjektet. I området planeras dock endast en gångväg i form av en träbrygga. En sådan träbrygga bedöms kunna anläggas utan att riskera någon nämnvärd påverkan på naturvärden i naturvärdesobjektet om särskild hänsyn tas och anpassningar görs till befintlig trädbård samt att viktiga strukturer såsom död ved och funktionell svämzon bevaras. Viss ökad störning för till exempel häckande fåglar kan ske vid ökad rörelse av människor i området längs stranden.

Större delen av den trädbeklädda bergsknallen (naturvärdesobjekt 8) utelämnas från exploatering av byggnader dock planeras byggnader i de lägre delarna av området, både i den nordvästra och den östra delen. Endast den västra delen ligger inom strandskyddsområdet och här riskerar en mindre remsa av yngre lövträd påverkas i och med placering av tre bostadshus vid kullens nordvästra kant. Inom det området som berörs finns inga skyddsvärda träd noterade.

Naturvärdesobjekt 9 som ligger inom båtklubbens område riskerar att påverkas i sin helhet genom att ruderatmarker försvinner samt de träd som växer längs stranden kan behöva avverkas. Om nya träd planteras i liknande omfattning längs stranden bedöms dock påverkan på naturvärden inom området endast påverkas mycket lite.

Inga rödlistade eller fridlysta arter har noterats i naturvärdesobjekt 6, 8 och 9. Båtklubbens område är inhägnat och avstängt för allmänheten vilket innebär att området till större del skulle kunna bedömas som i anspråkstaget. Om naturvärden bevaras, framför allt i objekt 6 behöver inte strandskyddets syfte i fråga om naturvärden påverkas.

Strandskydd från Gömmarbäcken

I de östra delarna planeras Spendrups kontor att göras om till skola. Här angränsar exploateringen till naturvärdesobjekt 3, 4 och 5 som alla delvis ligger inom strandskyddsområde. Objekt tre bedöms ha visst naturvärde, objekt 4 påtagligt naturvärde och objekt 5 högt naturvärde. Parkområdet, naturvärdesobjekt 5, runt om skolan planeras som skolgård. Runt skolan planeras också både två fotbollsplaner och en idrottsshall anläggas. Dessa planeras dock på idag till större delen asfalte-

rade ytor, tex vägar och liknande samt en grusad parkeringsyta utanför naturvärdesobjekten. Ingen av dessa områden som berörs direkt av exploatering bedöms hysa några nämnvärda naturvärden. Då det redan idag är exploaterat inpå naturområdena här bedöms inte heller häckande fåglar eller stationära däggdjur påverkas nämnvärt av störningen som skolgården innebär. Om exploateringen till största del håller sig utanför naturvärdesobjekten i detta område alternativt inte påverkar de skyddsvärda träden i naturvärdesobjekt 4 och 5 bedöms inte strandskyddets syfte i fråga om naturvärden påverkas.

I och med att E4:an breddas in i planområdet norr ifrån är det troligare att denna störning påverkar fåglar och däggdjurs benägenhet att röra sig i området.

Naturvärdesobjekt 10 som består av en allé med flera skyddsvärda träd som samtliga bedöms påverkas av exploateringen. De skyddsvärda träden ligger en del av allén som inte kommer sparas enligt befintlig detaljplan.

Naturvärdesobjekt 1, 2, 7 och 11 bedöms inte påverkas av de exploateringar som finns beskrivna i detaljplanen.

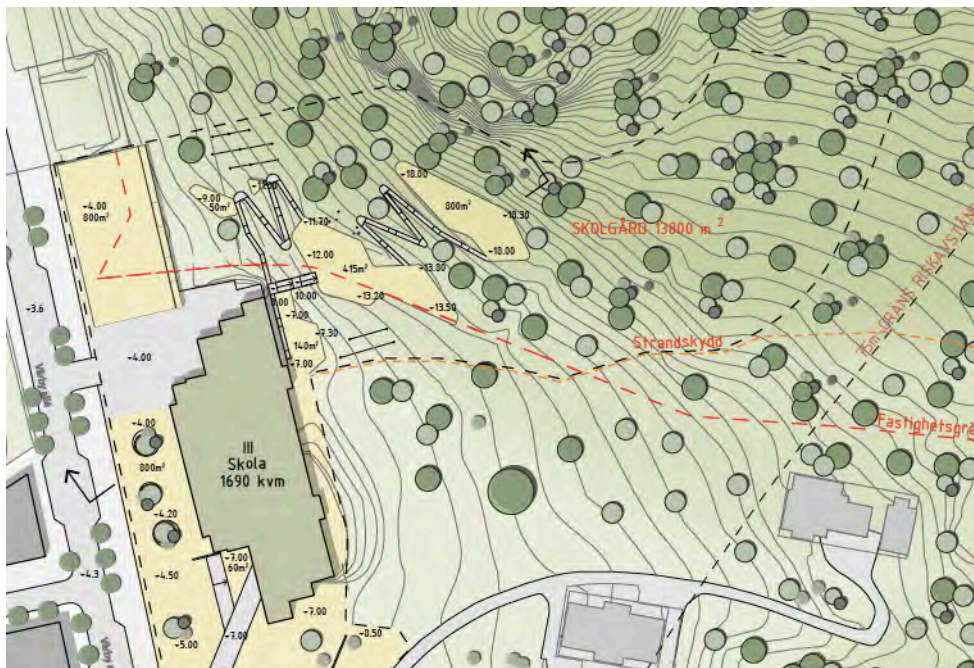

Figur 6. Senaste principskiss med utritade planerade exploateringar.

Förslag till skydds- och kompensationsåtgärder

Det viktiga inom aktuellt planområde är framför allt att bevara det bestånd av äldre och grova träd tillsammans med den rikliga mängd med död ved som förekommer i skogs- och parkområdena. Parkområdet bör bevaras i sin nuvarande form vilket innebär att träden inom parkområden ska fortsatt få stå solitärt så att de inte trängs undan av andra konkurrensstarka arter. Fortsatt hävd är viktigt, även om det inte måste skötas som en vanlig gräsmatta utan hellre få övergå till slåttermark. Skötsel av parken gräsmatta kan också vara en fråga för kulturmiljö då det berör områdets helhetsintryck.

Skogsområdena bör till större delen lämnas för fri utveckling. Det innebär att gamla träd och död ved bevaras samtidigt som en föryngring av trädskiktet tillåts. Inom de norra delarna av naturvärdesobjekt 4, som bedöms ha Påtagligt naturvärde och som också delvis ligger inom en utpekad nyckelbiotop, planeras en skolgård med naturtema som planeras att anpassas till befintlig natur så långt som möjligt (se figur 7). Vid detaljprojektering av denna bör det samrådats med naturvårdssakkunnig kring hur dessa utformas på bästa sätt för att minimera påverkan på naturvärden.

Figur 7. Principskiss över skolgårdens utformning. Skolgården ligger främst inom Naturvärdesobjekt 4.

Längs med stranden är det lämpligt att plantera en del träd och buskar som kan fungera som skydd åt fåglar och insekter när de rör sig längs med vattnet. Man bör undvika att bygga ut bryggor över vattnet då det skapar en permanent skuggning av botten vilket motverkar vegetation att få fäste. Befintliga träd sparas i möjlig mån kring strandpromenaden.

Naturvärdesobjekt 6 är det enda partiet längs Mälarstranden som fortfarande har en naturlig strandremsa (dvs ej utfylld). En naturlig strandremsa som denna är

mycket viktig för arter och växter som lever i mellanzonen mellan land och vatten. Området översvämmas troligen delvis vid högre vattenstånd i Mälaren vilket skapar en störd miljö som är viktig för många arter. Skuggningen som träden skapar på över den grunda sjöbotten skapar också ett viktigt skydd för fisk och andra vattenlevande organismer. Området är i dagsläget redan smalt och vid inventering den 6/8 2018 hade dessutom en del träd inom området avvercats, vilket försämrat områdets värde för biologisk mångfald. Om möjligt är det dock lämpligt påverka resterandedelar av området så lite som möjligt. Anläggande av strandpromenad i form av en träbrygga inom objektet bedöms endast påverka naturvärdena minimalt om den till största del kan anpassas efter befintlig trädbård och annan vegetation. Området har, trots sin ringa storlek, en potential som rekreationsområde mot sjön.

På bergsknallen i naturvärdesobjekt 8 finns ett antal värdefulla träd, både ekar och tallar. Dessa bör bevaras.

Naturvärdesobjekt 10 som består av en allé, där några av träden är äldre och värdefulla vilka bör bevaras. Framför allt gäller detta 2 askar och 4 skogsekar (se figur 5). Övriga träd är yngre skogslönnar med lägre bevarandevärde.

Gömmarbäcken är inom planområdet kraftigt påverkad av mänsklig aktivitet, troligen under en lång tid tillbaka. Bäckens troligen använts för kvarnverksamhet och som dricksvattenkälla. I dagsläget är bäcken uppdämd på 4 platser längs sträckan från Mälaren upp till E4. Dessutom är drygt 100 meter av bäcken kulverterad under vägar och en parkeringsplats. Samtliga dämmen i bäcken och dessutom trumman under E4 är troligen definitiva vandringshinder för fisk, vilket innebär att det är mycket svårt för vandrande fiskarter att röra sig naturligt upp och nedströms i bäcken. I dagsläget finns laxfisk i bäcken, trots de många dämmena. Fisk observerades vid båda tillfällena, vid första besöket endast årsungar medan större individer, 10-20 cm, sågs vid andra besökstillfället. Säker artbestämning kunde dock inte göras. Det rekommenderas därför att göra närmare kontroll angående vilken art som finns där. Uppgifter finns om att det ska finnas bäckröding, en till Sverige införd art (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2007). Det är också mest troligt då det bedöms som i stort sett omöjligt för öring att på egen hand vandra upp till de områden där fisken observerades.

Det finns flera åtgärder som skulle kunna gynna naturvärdena i bäcken. Det handlar framför allt om att återskapa bäckens naturliga form med strömmande vattensträckor istället för de indämda områden som finns idag. Noggrannare utredningar bör göras för att undersöka vilka möjligheter som finns att ta bort dämmen alternativt att lösa fri passerbarhet för fisk på andra sätt såsom anläggande av fiskvägar. Troligen finns det i så fall konflikter med kulturhistoriska värden kopplade till bäcken.

Kulverteringen i bäckens nedre del bör också åtgärdas. Till att börja med behöver en undersökning av kulvertens funktion och utformning göras. Troligen behöver kulverten läggas om och anpassa bättre för att inte innebära något vandringshinder för fisk.

Referenser

Länsstyrelsen i Stockholms län 2007, Fiskevårdsplan 2007–2010 för Stockholms län, Rapport 2007:05

Naturvärdesinventering, del av Vårbystranden och bedömning av påverkan i samband med planläggning **VÅRBY UDDE i Huddinge kommun**

Uppdragsgivare

Magnolia Bostad AB

Uppdragsgivarens kontaktperson

Angelica Andersson

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3

444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Projektledare

Thomas Strid

Tel. 070 638 76 36

thomas.strid@naturcentrum.se

Inventering och rapport:

Thomas Strid

Kartmaterial

Kartmaterial tillhandahållet av uppdragsgivare

Omslagsbild

Strandskogen med klibbalar i strandkanten inom undersökningsområdet.

Foton i rapporten

Samtliga foton är från inventeringsområdet och har tagits av Thomas Strid i samband med inventeringen.

Denna rapport bör citeras

Strid, T. 2020. Naturvärdesinventering, del av Vårbystranden och bedömning av påverkan i samband med planläggning. Naturcentrum AB i PDF-rapport på 15 sidor till Magnolia Bostad AB.

Sammanfattning

Naturcentrum AB har på uppdrag av Magnolia Bostad AB, genomfört en naturvärdesinventering av ett mindre område i kanten av Mälaren mellan Vårbybadet och en båtklubb. Området ingår i ett område vid Vårby udde i Huddinge kommun. Inventeringsområdet är cirka 0,5 ha. Inventeringen ska utgöra underlag inför planläggning av Vårby udde och inom undersökningsområdet föreslås bland annat en strandpromenad anläggas.

Naturvärdesinventeringen har utförts på fältnivå detalj enligt SS199000. Vid inventeringen identifierades två naturvärdesobjekt (Figur 4). Naturvärdesobjekten utgörs av:

- **Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.** Ett naturvärdesobjekt som utgörs av en strandskog med klibbal.
- **Visst naturvärde – naturvärdesklass 4.** Ett naturvärdesobjekt som utgörs av en blandskog med visst naturvärde.

Inga fridlysta eller rödlistade arter noterades under inventeringen. Den enda signalarten som noterades var måbär vilken är en allmänt förekommande art.

De planer som finns på att anlägga en strandpromenad genom området bedöms kunna göras utan att några höga naturvärden påverkas.

Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Magnolia Bostad AB, genomfört en inventering av en del av Vårbystranden. Inventeringen har genomförts enligt svensk standard för Naturvärdesinventering (SS 199000).

Inventeringen ska utgöra underlag inför planläggning av Vårby udde. Inom undersökningsområdet föreslås att anläggas en strandpromenad. Inventeringen ska då visa om några höga naturvärden skulle kunna komma att påverkas negativt.

Figur 1. Inventeringsområdets läge i förhållande till kringliggande landskap. Inventeringsområdet är markerat med röd linje.

Metodik

Naturvärdesobjekt och landskapsobjekt

Områden av positiv betydelse för biologisk mångfald ska avgränsas och beskrivas som naturvärdesobjekt eller landskapsobjekt. Naturvärdeobjekten ska naturvärdesbedömmas och utgöras av en dominerande naturtyp. Landskapsobjekten kan bestå av flera olika naturtyper och behöver inte naturvärdesbedömmas.

Naturvärdesobjektens betydelse för biologisk mångfald bedöms enligt en skala i tre eller fyra naturvärdesklasser enligt figur 3. Vid bedömningen görs en sammanvägning av områdenas artvärde och biotopvärde.

Naturvärdesklass 1–3 är obligatoriska och naturvärdesklass 4 är ett tillägg. Vid denna inventering har naturvärdesklass 4 ingått.

Högsta naturvärde – naturvärdesklass 1
Störst positiv betydelse för biologisk mångfald
Högt naturvärde – naturvärdesklass 2
Stor positiv betydelse för biologisk mångfald
Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3
Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald
Visst naturvärde – naturvärdesklass 4
Viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Figur 2. Naturvärdesklasser.

Förarbete

För att identifiera potentiella naturvärdesobjekt flygbildtolkades hela inventeringsområdet med hjälp av ortofoto. Relevant information om biologiska bevarandevärden och naturvårdsintressen eftersöktes dessutom från följande källor:

- Naturvårdsverkets Skyddad natur
- Skogsstyrelsens Skogens pärlor
- Artportalen. Uttag av rödlistade, fridlysta, N2000 och skyddsklassade arter perioden 1980-01-01 till 2020-12-01

Fältinventering

Fältinventering genomfördes genom att hela inventeringsområdet genomströvades. Utifrån beprövad kunskap och erfarenhet eftersöktes biotopkvaliteter och arter av betydelse för biologisk mångfald.

Inventeringsområdet har inventerats 10 oktober 2020.

Detaljeringsgrad

Naturvärdesinventering enligt **Svensk Standard SS 19 90 00** kan utföras med olika detaljeringsgrad. Inventeringen genomfördes i detta fall med detaljeringsgrad **detalj**. Det innebär att redovisningen omfattar naturvärdesobjekt med en yta av 10 m² eller mer samt linjeformade objekt med en minsta längd av 10 m och 0,5 m bredd.

Tillägg

Naturvärdesinventering enligt **Svensk Standard SS 19 90 00** kan utföras med olika tillägg. Vid denna inventering har nedanstående tillägg ingått:

4.5.2 Tillägget **naturvärdesklass 4**, vilket innebär att även naturvärdesobjekt med naturvärdesklass 4 – visst naturvärde – identifieras och avgränsas

Naturvårdsarter

Med naturvårdsart avses art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Bland naturvårdsarterna har rödlistade arter och skyddade arter särskild betydelse. Naturvårdsarter kan, men behöver inte, tillhöra en eller flera olika kategorier enligt nedan.

Med **rödlistad art** menas art som enligt den internationella naturvårdsunionens (IUCN) kriterier inte bedöms ha långsiktigt livskraftig population i Sverige utan löper risk att försvinna från landet. Rödlistade arter delas in i olika hotkategorier. NT= Nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = Akut hotad och RE = nationellt utdöd. Rödlistade arter markeras i rapporten med någon av ovanstående hotkategorier efter artnamnet. Kategorierna VU, EN och CR räknas som hotade (Art-Databanken, 2020).

Skyddade arter markeras i rapporten med § efter artnamnet. Med **skyddad art** eller **fridlyst** avses art som omfattas av förbud enligt 4–9 §§ artskyddsförordningen. När det gäller fåglar, som samtliga är skyddade, är praxis att särskilt beakta rödlistade arter och arter som redovisas i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Stöd för en sådan praxis finns i Naturvårdsverkets handbok (Naturvårdsverket 2009) där

följande står att läsa: "Även om alla fågelarter omfattas av skydd enligt förordningen bör arter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter samt sådana arter som uppvisar en negativ trend prioriteras i skyddsarbetet." I handboken listas ett antal fågelarter vars populationer minskat med 50 % eller mer under perioden 1975–2005 enligt Svensk häckfågeltaxering. Dessa uppgifter är emellertid föråldrade och har därför inte beaktats i denna rapport såvida inte arterna är rödlistade eller redovisas i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv.

Skogsstyrelsen har tagit fram en förteckning över arter som genom sin närvaro indikerar att ett område har högt naturvärde i skog – **signalarter i skog**. Art som tillhör denna kategori markeras med S efter artnamnet. Arter som enligt Skogsstyrelsens förteckningar har lågt signalvärde i den aktuella regionen har inte beaktats vid naturvärdesbedömningen (Nitare 2000; Nitare 2019).

För varje Natura 2000-naturtyp finns en lista på **typiska arter**. Dessa används för att bedöma ett områdes bevarandestatus. Typiska arter markeras med T efter artnamnet. En typisk art anses i första hand vara relevant för vissa naturtyper, men i praktiken kan många typiska arter även fungera som naturvårdsarter även i andra naturtyper.

Arter som bedöms uppfylla definitionen för naturvårdsart men som inte tillhör någon av ovanstående kategorier markeras med NV efter artnamnet. Sådana arter kan vara mindre allmänna arter eller arter som kan betraktas som indikatorarter men som inte finns redovisade på officiella listor.

Övrigt om arter

Inventering av arter syftar till att med rimlig säkerhet utgöra underlag för naturvärdesbedömning samt avgränsning av naturvärdesobjekt och landskapsobjekt. Det innebär att det kan finnas fler naturvårdsarter, rödlistade arter och skyddade arter utöver de som påträffats och redovisats. För att med större säkerhet konstatera eller utesluta om vissa arter finns eller inte finns i ett område krävs normalt upprepade, specialiserade, artinriktade och fördjupade inventeringar.

De under inventeringen påträffade naturvårdsarterna har registrerats i Artportalen.

Nomenklatur – namnpresentation

Samtliga arter anges med vedertagna svenska namn. För naturvårdsarter presenteras det vetenskapliga namnet första gången de omnämns i text eller i tabell. Namnen, såväl de svenska som de vetenskapliga, följer dyntaxa. I bildtexterna anges båda svenska och vetenskapliga namn.

Resultat

Resultat av förarbete

Naturvårdsarter

Det finns 21 naturvårdsarter registrerade från inventeringsområdet i Artportalena (under perioden 1980-01-01 till 2020-12-01). Framför allt fynden av fåglar har dålig noggrannhet. Av de fågelarter som är noterade är det sannolikt endast kråka, stare, björktrast och möjligen grönfink som har lämpliga habitat inom undersökningsområdet. De två noterade kärlväxterna, pilblad och bandnate är båda vattenväxter som inte heller berör undersökningsområdet.

Tabell 1. Naturvårdsarter (rödlistade och fridlysta arter samt signalarter och arter i EU:s fågeldirektiv) som tidigare observerats inom eller inom 0,5 km från inventeringsområdet. För varje förekomst anges vilken naturvårdskategori arterna tillhör (rödlistade anges med respektive hotkategori, fridlysta arter anges med §, signalarter med S och arter i Fågeldirektivet med EU bilaga 1), typisk art med T.

Svenskt artnamn	Vetenskapligt namn	Kategori
Pilblad	Sagittaria sagittifolia	NT
Bandnate	Potamogeton compressus	VU
Kricka	Anas crecca	VU
Smådopping	Tachybaptus ruficollis	NT
Duvhök	Accipiter gentilis	NT
Havsörn	Haliaeetus albicilla	NT
Strandskata	Haematopus ostralegus	NT
Drillsnäppa	Actitis hypoleucos	NT
Skrattmå	Chroicocephalus ridibundus	NT
Fiskmå	Larus canus	NT
Havstrut	Larus marinus	VU
Gråtrut	Larus argentatus	VU
Spillkråka	Dryocopus martius	NT
Kråka	Corvus corone	NT
Hussvala	Delichon urbicum	VU
Rörsångare	Acrocephalus scirpaceus	NT
Ärtsångare	Sylvia curruca	NT
Stare	Sturnus vulgaris	VU
Björktrast	Turdus pilaris	NT
Rödvingetrast	Turdus iliacus	NT
Grönfink	Chloris chloris	EN

Resultat av fältinventering

Naturvärdesobjekt

Vid inventeringen identifierades två naturvärdesobjekt (Figur 4). Naturvärdesobjekten utgörs av:

- **Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.** Ett naturvärdesobjekt som utgörs av en strandskog med klibbal.
- **Visst naturvärde – naturvärdesklass 4.** Ett naturvärdesobjekt som utgörs av en blandskog med visst naturvärde.

Beskrivning och foto av samtliga identifierade naturvärdesobjekt finns nedan under rubriken "Redovisning av naturvärdesobjekt".

Naturvårdsarter

En naturvårdsart påträffades vid inventeringen. Det var måbär som indikerar rikare marker.

Figur 4. Naturvärdesobjekt i inventeringsområdet.

Redovisning av naturvärdesobjekt

Objekt ID: 1 Strandskog med klibbal

Area: 0,2 hektar.

Naturvärdesbedömning: Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3.

Dominerande naturtyp: Skog och träd.

Biotoper: Strandnära lövskog.

Naturvärdesobjekt 1. Den strandnära klibbalsskogen med Vårbybadet i bakgrunden.

Naturvärdesobjekt 1. Här syns de östligaste delen av objektet där den smala klibbalsremsan längs Mälarstranden börjar.

Beskrivning: En strandnära skog med huvudsakligen klibbal. Objektet är tydligt utsvalt då Mälaren tidigare haft ett högre vattenstånd. Förutom klibbal växer här glasbjörk. Det finns en del död liggande ved vilket höjer objektets värde. I strandkanten växer typiska fuktmarksväxter såsom strandlysing, älggräs med mera. Även arten kamfingersvamp växte rikligt. Bedömningen är att huvuddelen av objektet ligger inom Mälarens högsta vattenstånd och därmed utgör vattenområde.

Biotopkvalitéer: Död ved. Sumpskog.

Naturvårdsarter: -

Objekt ID: 2 Lövskog

Area: 0,1 hektar.

Naturvärdesbedömning: Visst naturvärde – naturvärdesklass 4.

Dominerande naturtyp: Skog och träd.

Biotoper: Blandskog.

Naturvärdesobjekt 2. Här syns den västra delen som gränsar mot en båtklubb. Skogen är relativt ung till medelålders.

Naturvärdesobjekt 2. Delar av objektet är bevuxet med flera skogslönnar.

Beskrivning: Ett trädbevuxet område bestående av huvudsakligen lövskog med inslag av tall och gran. De lövträd som finns här är skogslönn, vårtbjörk, skogsek och körsbär. Trädbeståndet är huvudsakligen ungt till medelålders. Inga gamla träd finns vilket tyder på att området vuxit igen de senaste 50 åren och att de träd vi ser utgör första trädgenerationen. Området saknar därmed skoglig kontinuitet vilket kan vara orsaken till att endast en naturvårdsart påträffades. I mark- och buskskiktet växer måbär, höstgullris, gråbo, hallon, stinksyska och träjon. Dessa växter är alla allmänna även om måbär indikerar lite rikare marker.

Området har även stort uppslag av unga trädplantor och innehåller flera främmande arter som visar på historik med kulturpåverkan. Exempel på det är arter som spärroxbär, druvfläder och kirskål. Förekomst av dessa arter sänker områdets värde. Här finns även en ruderatflora med arter som pricknattljus och blåeld.

Biotopkvalitéer: Död lövved.

Naturvårdsarter: Måbär.

Bedömning av att anlägga en strandpromenad i området

Den undersökning som nu gjorts har inte påträffat några områden med högt eller högsta naturvärden. Det är endast själva strandkanten med en smal klibbalsridå som klassats med påtagligt naturvärde. Resterande mark har endast visst naturvärde. Det har inte heller påträffats några fridlysta eller rödlistade artförekomster inom undersökningsområdet.

Bedömningen landar i att en strandpromenad enligt förslaget kan skapas utan påverkan på höga naturvärden. Det enda man skulle kunna beakta är att om möjligt spara den yttersta trädridån med klibbalar i kanten av Mälaren. Dessa står dessutom huvudsakligen inom den zon som Mälarens vattenstånd varierar och som därmed räknas som vattenområde.

Referenser

Publikationer

- ArtDatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Naturvårdsverket. 2012. Biotopkyddsområden. Vägledning om tillämpning av 7 kapitlet 11§ miljöbalken. Handbok 2012:1. Utgåva 1. Naturvårdsverket,
- Naturvårdsverket. 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1. Fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2. Naturresursavdelningen.
- Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog. Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsen. Jönköping.
- Nitare, J. 2000. Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsen. Jönköping.
- Svensk författningssamling 2007:845. Artskyddsförordning. Miljö- och energidepartementet.
- Swedish Standards Institute 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:214

Konnektivitetsbedömning: Kartläggning av vandringshinder i Gömmarravinen mellan Vårby allé och E4/E20 VÅRBY UDDE i Huddinge kommun

Naturcentrum projekt 1709
2 december 2020

Uppdragsgivare

Magnolia Bostad AB

Uppdragsgivarens kontaktperson

Angelica Andersson

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3

444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Projektledare

Thomas Strid

Tel. 070 638 76 36

thomas.strid@naturcentrum.se

Inventering och rapport:

Thomas Strid

Kartmaterial

Kartmaterial tillhandahållet av uppdragsgivare

Omslagsbild

Gömmarravinen.

Foton i rapporten

Samtliga foton är från inventeringsområdet och har tagits av Thomas Strid i samband med inventeringen.

Denna rapport bör citeras

Strid, T. 2020. Konnektivitetsbedömning: Kartläggning av vandringshinder i Gömmarravinen mellan Vårby allé och E4/E20 VÅRBY UDDE i Huddinge kommun. Naturcentrum AB i PDF-rapport på 15 sidor till Magnolia Bostad AB.

Sammanfattning

Naturcentrum AB har på uppdrag av Magnolia Bostad AB, genomfört en kartläggning av vandringshinder i Gömmarravinen på delen mellan Vårby allé och E4/E20 i Huddinge kommun. Detta för att klargöra vilka möjligheter som idag finns för fisk att vandra på denna sträcka.

Undersökningen har visat att konnektiviteten (passerbarheten uppströms och nedströms för djur och växter) inom undersökningsområdet är mycket låg. Det är i nuvarande utformning uteslutet att till exempel fisk kan vandra uppströms. De flesta av vandringshindren är definitiva. Detta visar att även om bäckens vandringshinder åtgärdas nedströms och uppströms finns ändå ingen möjlighet för fisk att vandra upp och nerströms i vattendraget som helhet. Men om även vandringshindren mellan Vårby allé och E4/E20 åtgärdas kommer man möjliggöra fiskvandring från Mälaren ända in i Gömmarens naturreservat öster om E4/E20.

Om vandringshindren under Vårby allé och under E4/E20 åtgärdas är det alltså nödvändigt att även åtgärda vandringshindren däremellan. Skulle alla dessa åtgärder genomföras är bäckens ursprungliga hydrologi i stort sett återställd. Och tack vare bäckens goda vattenkvalitet finns goda förutsättningar att bäcken i så fall uppnår god ekologisk status i sin helhet.

Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Magnolia Bostad AB, genomfört en kartering av vandringshinder i Gömmarravinen på sträckan mellan Vårby allé och E4/E20 i Huddinge kommun. Detta för att klargöra vilka möjligheter som idag finns för fisk att vandra på denna sträcka. Det pågår projekt att möjliggöra fiskvandring från Mälaren och vidare upp i Gömmarravinen inom planprojektet Vårby udde. Även Trafikverket har utrett möjligheten att öppna upp för fiskvandring när E4/E20 ska byggas om. För att dessa projekt ska bli framgångsrika undersöks nu vilka vandringshinder som kan behöva åtgärdas även på sträckan däremellan.

Figur 1. Inventeringsområdets läge i förhållande till kringliggande landskap. Inventeringsområdet är markerat med röd linje.

Metodik

Kartläggning

Kartläggningen genomfördes genom att alla vandringshinder dokumenterades med foto, samt mättes med tumstock och inmättes med GPS.

Inventeringsområdet har kartlagts 19 november 2020.

Konnektivitet är den term som används i vattenvårdssammanhang för att beskriva passerbarhet. Kvalitetsfaktorn konnektivitet beskriver möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning, samt från vattenförekomsten till omgivande landområden.

Resultat

Beskrivning av Gömmarravinen

Gömmarravinen är länets tredje djupaste ravin. Raviner utbildas när ett vattendrag rinner genom finkornigt isälvsmaterial, silt. Ravinen bildas genom ständiga skredprocesser och att det finns ett vattendrag som ständigt kan transportera materialet vidare. Gömmarravinens bäck startar i fuktskogar strax sydväst om sjön Gömmaren i Gömmarens naturreservat och rinner ut i Mälaren. Gömmarravinen har ingen kontakt med sjön Gömmaren vilken avvattnas i sin östra del via Gömmarbäcken.

Vattendraget i Gömmarravinen håller ett litet bestånd av bäckröding vilket är en främmande art som införts.

Resultat av kartering av vandringshinder

Totalt har nio objekt med vandringshinder karterats under undersökningen (se figur 2). Dessa gör i nuläget att fiskvandring uppströms inte bedöms fungera ens vid höga flöden. För att vattendraget ska få god konnektivitet från Mälaren och förbi E4/E20 krävs att alla vandringshinder åtgärdas.

Figur 2. Här redovisas läget för nio karterade vandringshinder mellan Vårby allé i väster och E4/E20 i öster.

På följande sidor beskrivs varje enskilt vandringshinder från Vårby allé upp till E4/E20. Varje vandringshinder redovisas med bild och textbeskrivning.

1. Vandringshinder med stenblock och stensatt kulvert

Beskrivning: Platsen ligger under den bro som ligger precis intill en VA-ledning. Vandringshindret utgörs av stenblock där vattnet rinner huvudsakligen under stenarna. Här finns ingen möjlighet för fisk att vandra. Därefter rinner vattnet vidare genom stensatta kulvertar och vidare under Vårby allé.

2. Dämme uppströms infarten till Vårby källa

Beskrivning: Dämmet är utformat i två steg. Dels en betongtröskel på 74 cm samt ovan den en metallskiva med en tröskel på ytterligare 54 cm. Här finns inga förutsättningar för fisk att passera.

3. Tröskel, trumma och träränna

Beskrivning: Vattnet rinner genom ett rör ingjutet i betong med diametern 15 cm. Vid höga flöden rinner sannolikt vattnet även över betongkanten ovanför röret. Tidigare har vatten runnit även i trärännan vilket ej längre är fallet. Tröskeln upp till röret är 50 cm. Här finns inga förutsättningar för fiskvandring.

4. Mindre tröskel under bro

Beskrivning: Denna betongtröskel är mycket låg. Endast cirka 15 cm och utgör sannolikt inget vandringshinder.

5. Tröskel i betong och metall

Beskrivning: En gjuten tröskel och ovan denna en metallskiva. Totalt är tröskeln på 130 cm. Denna konstruktion utesluter möjlighet för fisk att vandra uppströms.

6. Flera gjutna trösklar

Beskrivning: Längs en sträcka har bäcken omformats till en trappstegsform. Det är total 14 trösklar med olika höjder som varierar mellan 15-30 cm. De flesta på cirka 20 cm.

7. Dämme

Beskrivning: Efter de 14 trappstegen som beskrivs under objekt 6 kommer en högre tröskel på 45 cm som dämmer upp en större damm.

8. Dämme innan E4/E20

Beskrivning: Ett dämme i två steg på 60 + 60 cm. Utformningen gör vandring uppströms omöjlig.

9. Kulvert under E4/E20

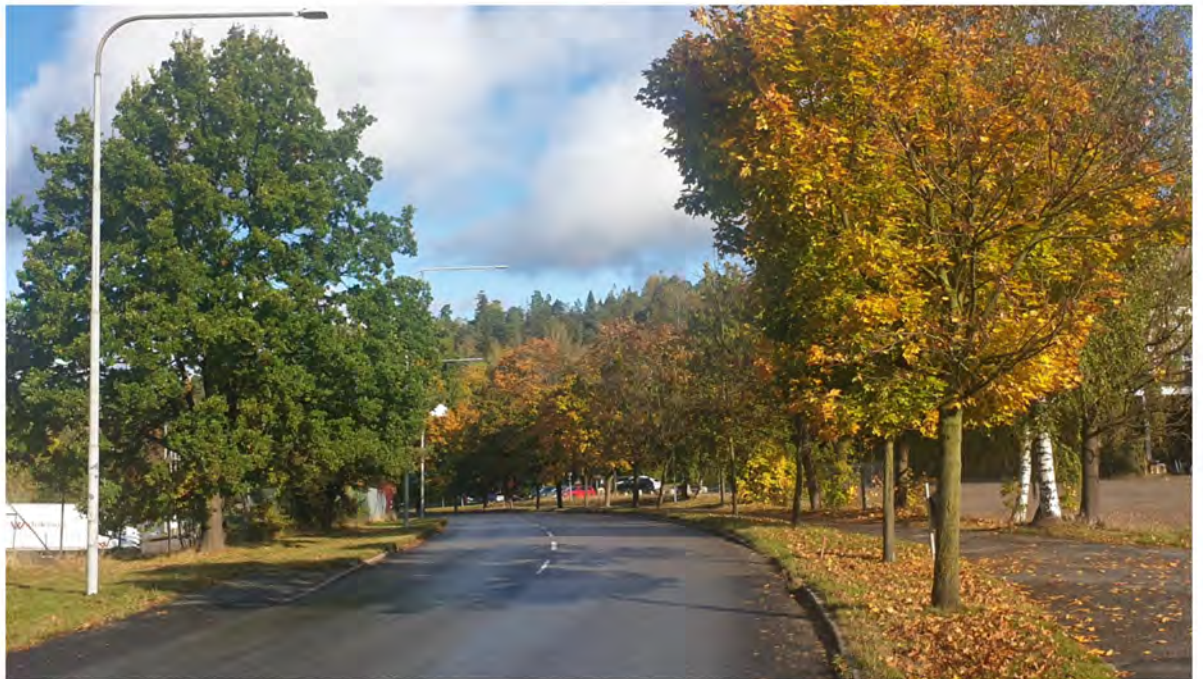
Beskrivning: Under E4/E20 rinner bäcken i kulverttrör. Fallhöjden från röret ner till dammen är 70 cm. Fiskvandring är i nuläget omöjligt.

Sammanfattande bedömning av konnektivitet mellan Vårby allé och E4/E20

Undersökningen har visat att konnektivitet inom undersökningsområdet i stort sett saknas. Det är i nuläget uteslutet för fisk att vandra uppströms längs denna sträcka. De flesta av vandringshindren är definitiva, framför allt hindren på följande objekt: 1, 2, 3, 5, 7, 8 och 9. Detta visar att även om bäckens vandringshinder åtgärdas nedströms och uppströms finns ändå ingen möjlighet för fisk att vandra upp och nerströms i vattendraget. Men att åtgärda även dessa vandringshinder är rent tekniskt relativt enkelt. Om vandringshindren under Vårby allé och under E4/E20 åtgärdas är det alltså nödvändigt att även åtgärda vandringshindren däremellan. Men skulle samtliga åtgärder genomföras är bäckens ursprungliga hydrologi i stort sett återställd. Och tack vare bäckens goda vattenkvalitet finns goda förutsättningar att bäcken i så fall uppnår god ekologisk status i sin helhet.

**Naturvårdsbedömning av allé med
skogslönnar och tre skogsekar längs
Vårby allé samt förutsättningar att
flytta dessa
VÅRBY UDDE i Huddinge kommun**

Uppdragsgivare

Magnolia Bostad AB

Uppdragsgivarens kontaktperson

Angelica Andersson

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3

444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Projektledare

Thomas Strid

Tel. 070 638 76 36

thomas.strid@naturcentrum.se

Inventering och rapport:

Thomas Strid

Kartmaterial

Kartmaterial tillhandahållet av uppdragsgivare

Omslagsbild

Den undersökta allén inom undersökningsområdet vid Vårby allé.

Foton i rapporten

Samtliga foton är från inventeringsområdet och har tagits av Thomas Strid i samband med inventeringen.

Denna rapport bör citeras

Strid, T. 2020. Bedömning av allé med skogslönnar och tre skogsekar längs Vårby allé samt förutsättningar att flytta dessa VÅRBY UDDE i Huddinge kommun. Naturcentrum AB i PDF-rapport på 12 sidor till Magnolia Bostad AB.

Sammanfattning

Naturcentrum AB har på uppdrag av Magnolia Bostad AB, genomfört en bedömning av en allé längs Vårby allé i Huddinge kommun. Allén består av 13 skogslönnar och tre större skogsekar.

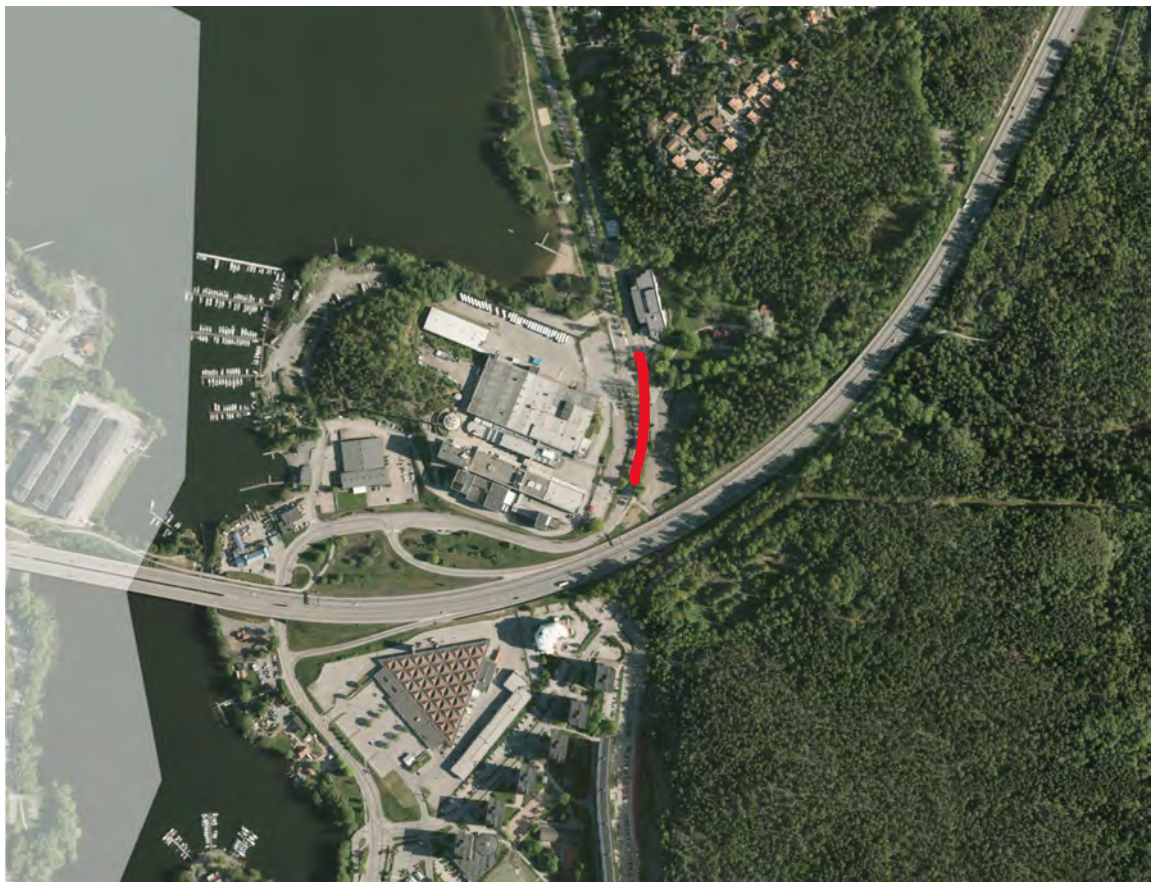
Allén är i gott skick. Skogslönnarna är relativt unga/medelålders och är under tillväxt. Alla är friska och bedöms att trivas på platsen. Skogsekarna har beskurets för att minska risken att trädgrenar ska falla ner över omgivande vägnät. Den sydligaste eken har även en tydlig skada i barken närmast marken. Möjligen är den påkörd av något fordon vilket ofta är orsaken till liknande skador. Men trots detta bedöms skogsekarna vara i gott skick.

Skogslönnarna har trots sin relativt låga ålder en ganska rik lavflora. Det fanns inga rödlistade arter, men totalt noterades 18 arter och ytterligare flera svårbestämda skorplavar fanns på träden. Detta gör att den sammanlagda bedömningen gör att träden har ett högt naturvärde. De tre skogsekarna har enbart tack vare sin storlek ett högt naturvärde. Lavfloran var relativt artfattig, men det finns skäl att misstänka att de har ett högt värde för eklevande insekter.

I denna studie har även en omvärldsanalys gjorts om det skulle vara möjligt och ekonomiskt rimligt att flytta hela eller delar av allén. Analysen har visat att det skulle finnas goda förutsättningar att flytta skogslönnarna till en ny plats inom området.

Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Magnolia Bostad AB, genomfört en inventering av en allé inom projekt Vårby Udde i Huddinge kommun som kan komma att beröras i samband med planläggning av området. Träden har undersökt avseende naturvärden, storlek och allmänt skick. De träd som berörs utgörs av 13 lönnar och tre ekar. Undersökningen är en del i hur allén ska hanteras eftersom den omfattas av generellt biotopskydd och att ekarna (åtminstone en av dem) utgör ett särskilt skyddsvärt träd.

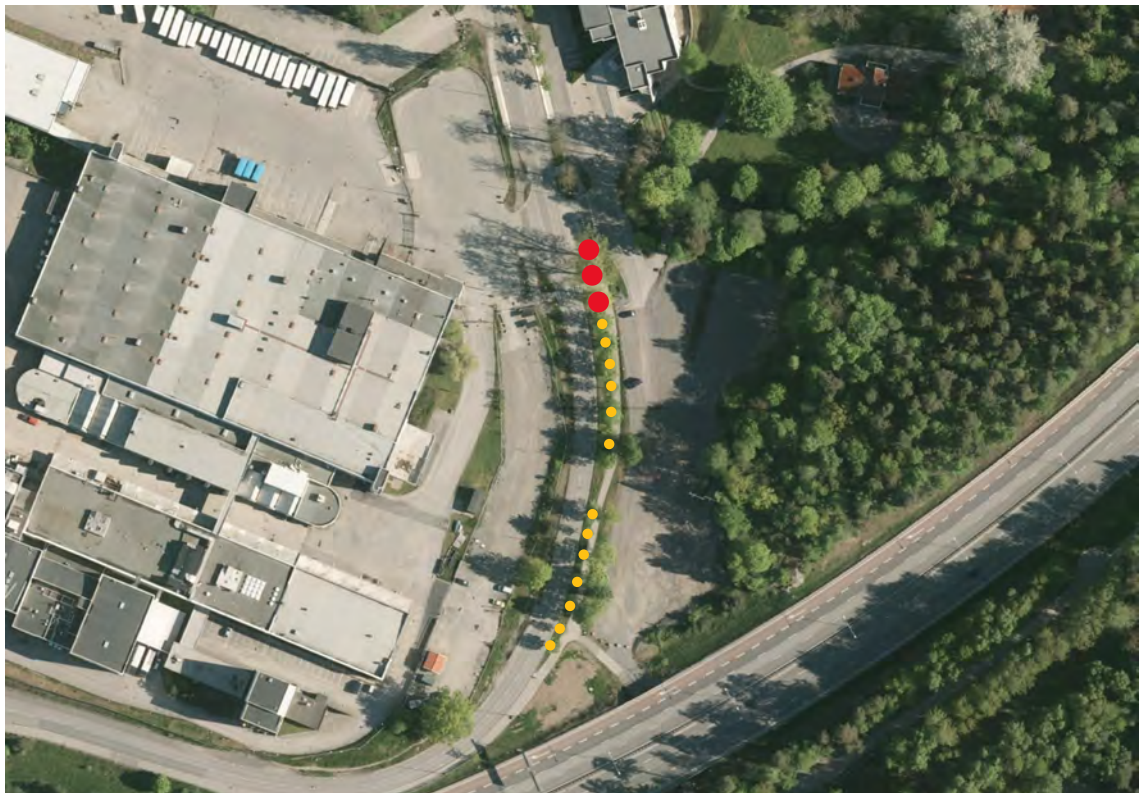
Figur 1. Inventeringsområdets läge i förhållande till kringliggande landskap. Inventeringsområdet är markerat med röd linje.

Metodik

Inventering

Inventeringen genomfördes genom att träden genomsöktes efter arter som indikerar dess naturvärden. För denna typ av träd är det framför allt arter inom följande grupper: lavar, mossor, svampar och insekter som är särskilt intressanta att titta efter. De under inventeringen påträffade naturvårdsarterna har registrerats i Artportalen.

Inventeringsområdet har inventerats 10 oktober 2020.

Figur 2. Allén som har inventerats. Med röda prickar markeras de tre skogsekarna och med orangea prickar markeras de tretton skogslönnarna

Resultat

Läge

Allén är belägen i Vårby gård intill vägen Vårby allés östra sida. På alléns västra sida löper en gång- och cykelväg. (se figur 2)

Beskrivning av allén

Allén, som är av typen ensidig allé, består av 13 skogslönnar och tre skogsek-
ekar. Trädens omkrets har mätts 1,20 meter över marken enligt gängse
standard för mätning av träd. Nedan redovisas samtliga ingående träds re-
levanta mått.

Foto 1: De tre skogsekarna längs Vårby allé.

Tabell 1: Skogsekarnas omkrets, krondiameter och påverkan från norr till söder:

Omkrets	Krondiameter	Övrigt
277 cm	14 m	delvis beskuren
304 cm	13 m	delvis beskuren
298 cm	9 m	kraftigt beskuren

Foto 2: Här syns den sydligaste skogseken samt några av skogslönnarna

Tabell 1: Skogslönnarnas omkrets från norr till söder:

93 cm

105 cm

130 cm

82 cm

130 cm

80 cm

107 cm

100 cm

50 cm

43 cm

50 cm

48 cm

72 cm

Allén är i gott skick. Skogslönnarna är medelålders och under tillväxt. Sannolikt är de cirka 40 år (+5 år). Alla är friska och bedöms att trivas på platsen. Skogsekarna har beskurits för att minska risken att trädgrenar ska falla ner över omgivande vägnät. Den sydligaste eken har även en tydlig skada i barken närmast marken. Möjligen är den påkörd av något fordon vilket ofta är orsaken till liknande skador. Men trots detta bedöms skogsekarna vara i gott skick.

Resultat av artinventering

Alla träd undersöktes noggrant och huvudsakligen var träden bevuxna av en epifytisk lavflora. Totalt noterades 18 arter lavar på skogslönnarna och 8 arter på skogsekarna. Endast en mossa noterades, trädhättemossa vilket är en mycket allmän art. Inga makroskopiska svamparter hittades. Av insekter noterades en lönnlevande strit *Acericerus ribauti*. Sentida invandrare till länet. Första fyndet i Artportalen är från 2017 och innan fyndet i Vårby gård fanns åtta noteringar från Stockholms län. Den är dock troligen förbisedd. Noteras kan även ett fynd av Orange vägglocke *Opilio canestrinii*. Arten är invandrad i länet under 2000-talet och första fyndet enligt artportalen gjordes 2008.

Tabell 3: Lavararter noterade på de tretton skogslönnarna

Vägglav	<i>Xanthoria parietina</i>
Finlav	<i>Physcia tenella</i>
Illosporiopsis christiansenii	<i>Illosporiopsis christiansenii</i>
Kranslav	<i>Phaeophyscia orbicularis</i>
Stiftbrunlav	<i>Melanelixia glabratula</i>
Skrynkellav	<i>Parmelia sulcata</i>
Hjälmsrosett	<i>Physcia adscendens</i>
Grynig ägg	<i>Candelariella xanthostigma</i>
Dvärgkranslav	<i>Phaeophyscia nigricans</i>
Gulkantad dagglav	<i>Physconia enteroxantha</i>
Fjällig dagglav	<i>Physconia perisidiosa</i>
Dagglav	<i>Physconia distorta</i>
Allélav	<i>Anaptychia ciliaris</i>
Grov ljuslav	<i>Xanthomendoza fulva</i>
Spatelbrosklav	<i>Ramalina pollinaria</i>
Kyrkogårdslav	<i>Pleurosticta acetabulum</i>
Klubbsköldlav	<i>Melanohalea exasperatula</i>
Citronlav	<i>Candelaria pacifica</i>

Tabell 4: Lavarter noterade på de tre skogsekarna

Slånlav	Evernia prunastri
Blemlav	Phlyctis argena
Grön spiklav	Calicium viride
Skrynkelav	Parmelia sulcata
Mångfruktig vägglav	Polycauliona polycarpa
Spatelbrosklav	Ramalina pollinaria
Flarnlav	Hypocenomyce scalaris
Grov ljuslav	Xanthomendoza fulva

Sammanfattande bedömning av allén

Skogslönnarna har trots sin relativt låga ålder en ganska rik lavflora. Det fanns inga rödlistade arter, men totalt noterades 18 arter och ytterligare flera svårbestämda skorplavar fanns på träden. Detta gör att den sammanlagda bedömningen gör att träden har ett högt naturvärde. De tre skogsekarna har enbart tack vare sin storlek ett högt naturvärde. Lavfloran var relativt artfattig, men det finns skäl att miss-tänka att de har ett högt värde för eklevande insekter.

Juridiskt skydd av alléer**Biotopskydd**

Enligt 7 kap. 11 § miljöbalken (1998:808) kan mindre områden som utgör livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda förklaras som biotopskyddsområde. Vissa biotoper är generellt skyddade medan andra skyddas genom särskilt beslut. Just alléer är något som faller under det generella biotopskyddet.

Allé

Definitionen av en allé är lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem lövträd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett övrigt öppet landskap. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd. Med vuxna träd avses träd som mäter minst 20 cm i diameter (63 cm i omkrets) i brösthöjd eller har uppnått en ålder av 30 år.

Foto 3: Skogsekarna.

Biotopskydd och detaljplaner

Det finns inget hinder mot att anta en detaljplan som berör ett biotopskyddsområde men det krävs dispens från biotopskyddsbestämmelserna för att genomföra planen. Det är därför viktigt att tidigt i planprocessen ta reda på hur naturmiljön påverkas och om den kan integreras i det kommande planområdet. Därför bör det redan i samrådsskedet i planbeskrivningen redovisas eventuella biotopskyddsområden, hur de påverkas och vilka särskilda skäl som finns för dispens. Det är även viktigt att det görs en redovisning av vilka kompensationsåtgärder som kan göras för att kompensera för de värden som går förlorade när biotopskyddsområdet påverkas. Dispens från biotopskyddet prövas enligt miljöbalken. Prövningen är skild från planprocessen men det är en fördel om dispensansökan och planprocessen kan samordnas. Ansökan bör göras innan detaljplanen antas då det annars kan bli svårt att genomföra planen.

Ansökan om dispens

Enligt 7 kap. 11 § miljöbalken får länsstyrelsen ge dispens från det generella biotopskyddet om det finns särskilda skäl. Ansökan ska bland annat innehålla beskrivning av vilken åtgärd som ska vidtas och syftet med den, en beskrivning av den berörda biotopen, vilka särskilda skäl som åberopas och kartor som visar var biotopen är belägen. En viktig del i ansökan är att beskriva vilka försiktighetsåtgärder som ska vidtas för att motverka att biotopen skadas samt vilka kompensationsåtgärder som kan genomföras för att kompensera för skada.

Omvärldsanalys - Förutsättningar att flytta allén

I det pågående planarbetet för Vårby udde har det visat sig att de i denna undersökning ingående träden skulle komma att påverkas av utbyggnader. Med anledning av detta har Naturcentrum fått uppdraget att undersöka förutsättningarna om det är möjligt att flytta allén till ett nytt läge inom området där trädens värden kan fortsätta att utvecklas.

Att flytta träd i städer har blivit en allt större fråga i hela världen. Erfarenheterna har snabbt ökat och bland annat finns stor kunskap kring detta i Tyskland där trädflytt blivit allt vanligare. Flera nya specialanpassade maskintyper har därför utvecklats. Även i Sverige har det blivit allt vanligare och bland annat har Göteborgs stad och Trafikverket byggt på sig många erfarenheter. Därför togs kontakt med Hans Lindqvist i Göteborgs stad som är en av de personer som har störst erfarenheter av trädflytt. Hans är planeringsledare för träd inom park- och naturförvaltningen. Deras råd är att det kan finnas stora värden att bibehålla träd som vuxit under lång tid och att det kan finnas goda skäl att överväga trädlytt. Det största träd man flyttat var en bok som hade en omkrets på mellan 300-400 cm. Kostnad att flytta ett sådant träd ligger på cirka 10 miljoner. Med en sådan kostande gäller det att trädet som ska flyttas har mycket stora kvaliteter. Dessutom tar en sådan trädflytt, inklusive förberedelser och efterarbete, ofta 2-3 år att genomföra.

Att däremot flytta mindre träd kan vara ett mycket bra och även kostnadseffektivt alternativ jämfört med nyplantering. Inte minst eftersom träd som redan är några år tillskapats kvaliteter som det tar lång tid för ett nyplanterat träd att uppnå. För att få en bättre precision i uppskattning av vad en flytt av de tretton skogslönnarna vid Vårby allé skulle kosta togs en direktkontakt med Jarl Abrahamsson på en av landets ledande trädflyttningsfirmor, Nordisk Trädflytt. De har tagit fram en offert för de berörda skogslönnarna enligt följande:

"Pris i gällande anbud gäller för transport och utförande av trädflytt med Optimal 3000 samt planering, arbetsledning och kontroll vid utförande av flytt. Total anbudsumma beräknat på 13 st träd i ovan angiven storlek, är 374 TSEK ex. moms."

Med anledning av att skogslönnarna har höga kvaliteter kan det finnas motiv att överväga en flytt. Och kostanden jämfört med nyplantering skiljer sig sannolikt inte så mycket. Att flytta skogslönnarna kan även vara en kompensationsåtgärd i den dispensansökan rörande biotopskyddet som ska tas fram.

Foto 4: Flytt av träd med specialmaskin Optimal 3000 vilket är den maskinen som skulle kunna vara aktuell vid flytt av skogslönnarna vid Vårby allé. Foto: Johan Östberg och Örjan Stål (Standard för skyddande av träd vid byggnation 2.0 Rapport 2018:02, Alnarp 2018, SLU)

Foto 5: Denna bild är från flytt av träd i samband med start av bygget av Västlänken i Göteborg 2017. Bild: Anders Ylander

Biotopkartering mellan planområdet vid Vårby udde och E4/E20 - vegetation för luftrening

Huddinge kommun

Naturcentrum projekt 1709
12 januari 2021

Uppdragsgivare

Magnolia Bostad AB

Uppdragsgivarens kontaktperson

Angelica Andersson

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3

444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Projektledare

Thomas Strid

Tel. 070 638 76 36

thomas.strid@naturcentrum.se

Inventering och rapport:

Thomas Strid

Kartmaterial

Kartmaterial tillhandahållet av uppdragsgivare

Omslagsbild

Undersökningsområdet mellan E4/E20 och Vårby allé.

Foton i rapporten

Samtliga foton är från inventeringsområdet och har tagits av Thomas Strid i samband med inventeringen.

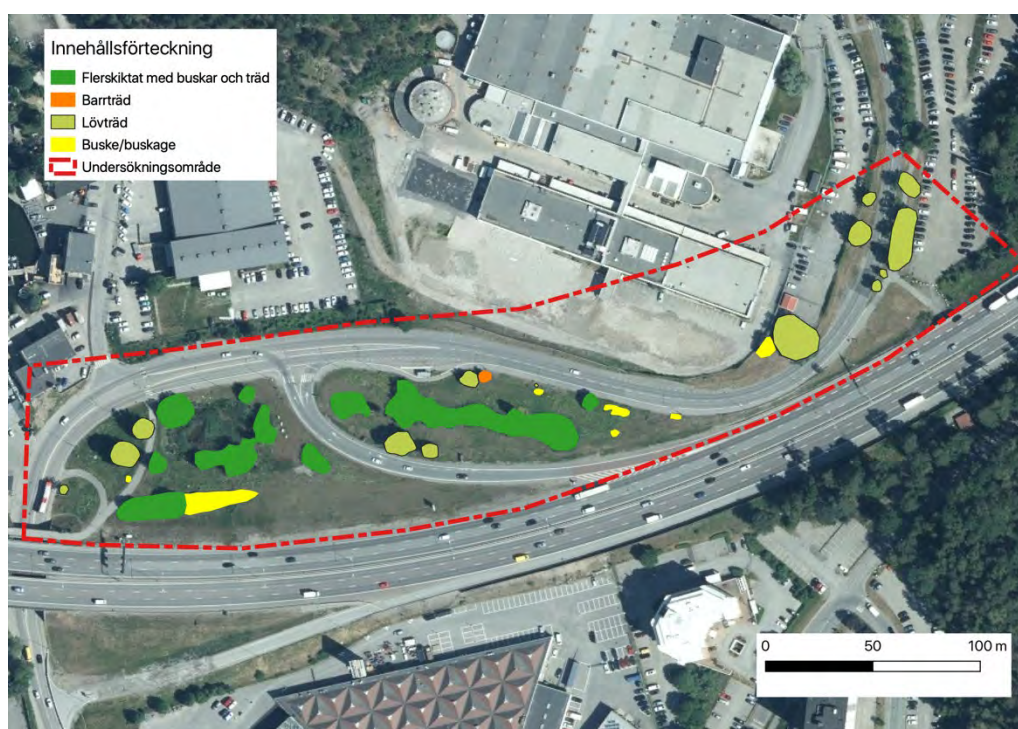
Denna rapport bör citeras

Strid, T. 2021. Biotopkartering mellan planområdet vid Vårby udde och E4/E20 Vegetation för luftrening. Huddinge kommun. Naturcentrum AB i PDF-rapport på 18 sidor till Magnolia Bostad AB.

Sammanfattning

Naturcentrum AB har på uppdrag av Magnolia Bostad AB, genomfört en biotopkartering av träd- och buskvegetation mellan E4/E20 och planområdet vid Vårby udde i Huddinge kommun. Syftet är att senare kunna bedöma vilken möjlighet vegetationen har att fånga upp luftföroreningar.

Alla träd- och buskarter har beskrivits utifrån struktur samt markerats på karta. Totalt har 15 arter träd och 12 arter buskar noterats. Resultatet finns sammanfattat på nedanstående karta (Figur 1).

Figur 1: Översikt över inventeringsområdet med resultatet.

Uppdrag

Naturcentrum AB har på uppdrag av Magnolia Bostad AB, genomfört en biotopkartering av träd och buskar mellan E4/E20 och planområdet vid Vårby udde i Huddinge kommun. Träden och buskarnas struktur samt vilka arter som förekommer har identifierats. Denna undersökning ska sedan utgöra underlag för att bedöma vegetationens möjlighet att ta upp luftföroreningar. Inventeringsområdet framgår av figur 2.

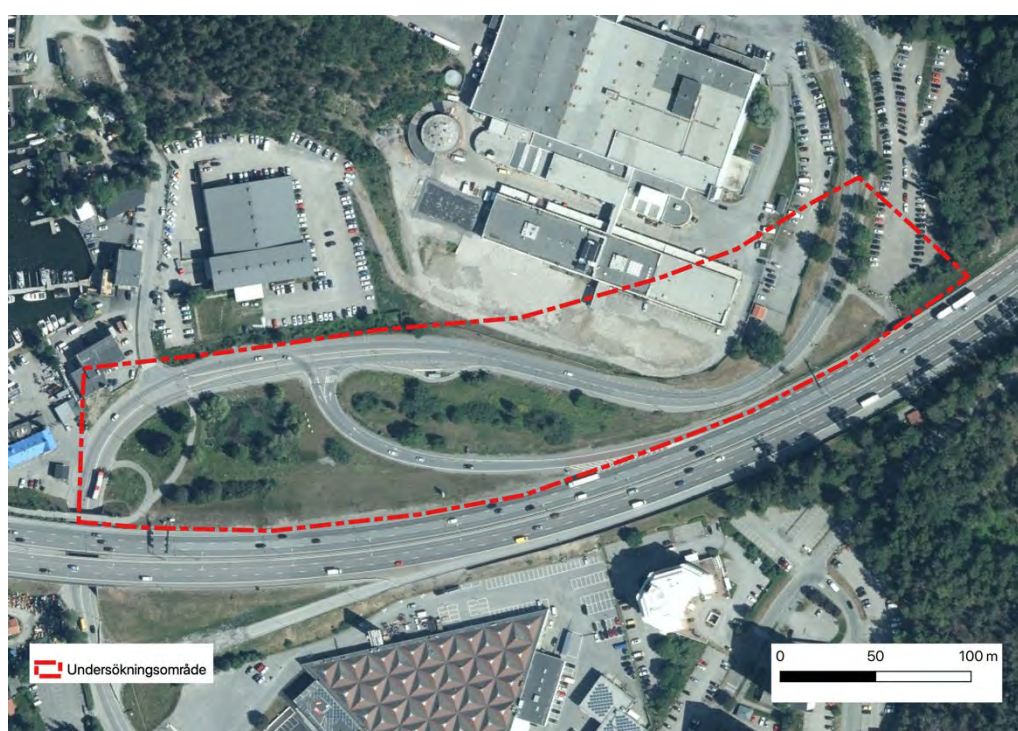
Figur 2. Inventeringsområdets läge i förhållande till kringliggande landskap. Inventeringsområdet är markerat med röd streckad linje.

Metodik

Inventering

Inventeringen genomfördes genom att området mellan planområdet vid Vårby udde och E4/E20 fältbesöktes. Samtliga träd och buskar i området har artbestämts samt bedömts utifrån täthet. Alla uppgifter har på plats digitaliserats och koordinatsatts. De under inventeringen påträffade arterna har registrerats i Artportalen.

Undersökningsområdet har inventerats den 10 oktober 2020.

Figur 3. Undersökningsområdet som ligger i kanten precis norr om E4/E20.

Resultat

Läge

Inventeringsområdet är beläget i Vårby gård, Huddinge kommun precis norr om E4/E20 (se figur 3).

Beskrivning av inventeringsområdet

Större delen av undersökningsområdet består av ett område mellan E4/E20 och Vårby allé där dagvattendammar anlagts. Vid och i anslutning till dessa har träd och buskar planterats. Men inom området finns även spontant uppkomna arter. I östra delen av undersökningsområdet ingår även början på Vårby allé med planterade skogslönnar.

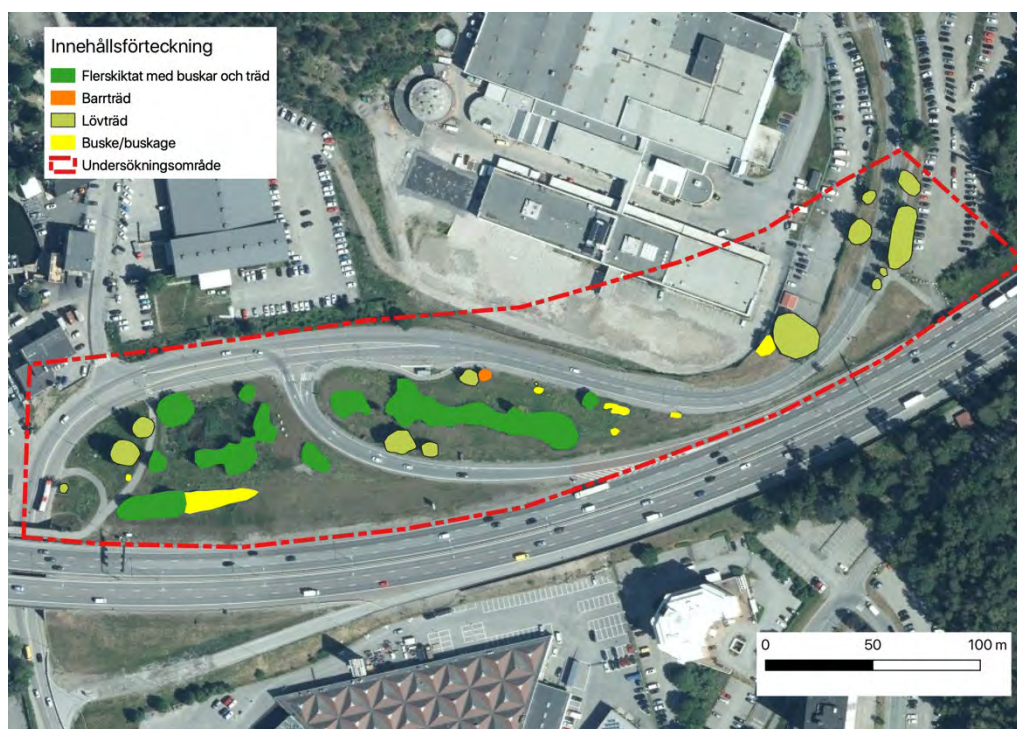

Foto 1: Del av inventeringsområdet.

Resultat av biotopkarteringen

Alla buskar och träd kartlades inom undersökningsområdet avseende art och struktur. Både solitära träd och buskar samt tätare bestånd kartlades. Indelningen har gjorts genom att beskriva om det är lågvuxna buskage, träd (löv- eller barrträd) eller flerskiktat med både buskar och träd. Området har delats in i tre delområden vilka beskrivs mer ingående nedan.

Totalt noterades 15 trädarter och 12 buskarter inom området. Nedan listas de arter som påträffades (Tabell 1 och 2)

Figur 4: Översikt över inventeringsområdet med resultatet.

Nedan har området delats in i tre delområden som var och en mer i detalj beskriver vilka arter och vilka strukturer vegetationen har.

Tabell 1: Förekommande trädarter inom undersökningsområdet.

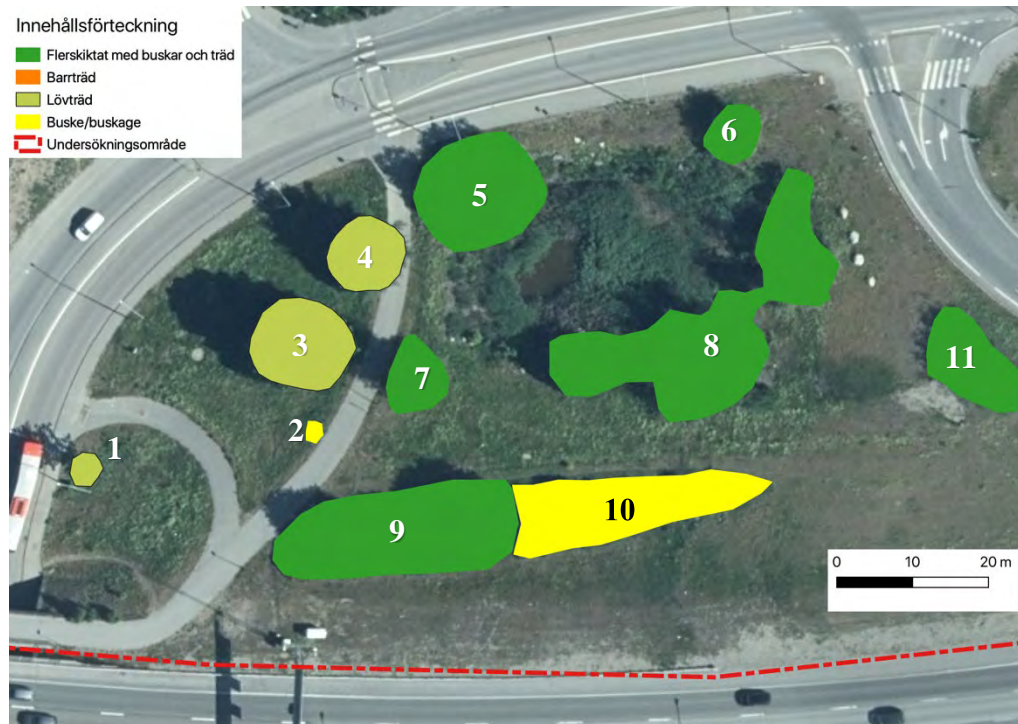
Asp	Populus tremula
Vårtbjörk	Betula pendula
Glasbjörk	Betula pubescens
Hägg	Prunus padus
Ask	Fraxinus excelsior
Bohuslind	Tilia platyphyllos
Oxel	Sorbus intermedia
Sälg	Salix caprea
Grönpil	Salix x fragilis
Skogslönn	Acer platanoides
Gråvide	Salix cinerea
Gran	Picea abies
Tall	Pinus sylvestris
Skogsek	Quercus robur
Ob Apel	Malus sp.

Tabell 2: Förekommande buskarter inom undersökningsområdet.

Hårig nyponros	Rosa caesia
Kal nyponros	Rosa vosagiaca
Vresros	Rosa rugosa
Snöbär	Symphoricarpos albu
Rosentry	Lonicera tatarica
Rönn	Sorbus aucuparia
Druvfläder	Sambucus racemosa
Benved	Euonymus europaeus
Rödvide	Salix purpurea
Grönvide	Salix phylicifolia
Korgvide	Salix vimialis
Ob oxbär	Cotoneaster sp.

Detaljerad beskrivning av området

I nedanstående har undersökningsområdet delats in i tre delområden vilka beskrivs mer i detalj avseende träd- och buskarter samt struktur.

Delområde 1

Figur 5: Delområde 1.

1. En ask
2. Obestämd liten apel med buskform
3. En stor bohuslind, hårigt nypon och vårtbjörk
4. Två små bohuslindor och en vårtbjörk
5. En stor grönpil
6. Stor grönpil
7. Stor grönpil
8. Tätt flerskiktat området med pil, glasbjörk, sälg, korgvide, hårigt nypon, druvfläder, liten alm
9. Buskridå med snöbär, oxbär, tre oxlar och en rönn
10. Oxbärsbuskage och små låga lönnar
11. Grönpil

Foto 2. Till vänster om gång- och cykelvägen syns område 2, 3 och bakom anas 4. Till höger om gång- och cykelvägen precis bakom skylten syns område 7 och bakom det anas område 5. Fotograferat mot norr.

Foto 3. Här syns område 9 med sin förlängning in i området 10. Denna buskridå är mycket tät och relativt bred. Fotograferat mot öster.

Foto 4. Fotograferat mot öster. I högra delen av bilden syns område 9 och 10. I vänstra delen syns område 7 och 8. Från vänster sticker några bohuslind-grenar in från område 3. Den lilla apeln i område 2 syns mitt i bild vid vägkanten.

Foto 5. Fotograferat mot väster. Här syns område 8.

Foto 6. Fotograferat mot väster. Dammen omgiven av område 8 med korgvidekvist i vänsterkanten. I vänstra bakkanten av dammen syns område 7 och i högra kanten område 5.

Foto 7. Fotograferat mot väster längs områdets norra kant. I förgrunden syns område 6 och i bakkanten område 5.

Delområde 2

Figur 6: Delområde 2.

- 12. Högre flerskiktat område med vårtbjörk, vide och hägg
- 13. Flerskiktat område med sälg, rödvide, skogslönn, vårtbjörk, tätt långt buskage med rönnspirea, druvfläder och mindre aspar.
- 14. Hägg, gran och skogsek
- 15. Två tallar
- 16. Skogsek och druvfläder
- 17. Skogslönn och hårig nyponros
- 18. Rosentry, druvfläder, benved, vresros och kal nyponros
- 19. Hårig nyponros
- 20. Två stora skogslönnar
- 21. Skogslönn
- 22. Hårig nyponros

Foto 8. Här syns område 12 fotograferat mot nordost.

Foto 9. Fotograferat mot väster längs områdets norra kant. Här syns område 13. Vårby allé ligger i högra kanten.

Foto 10. Fotograferat mot väster längs områdets norra kant. Här syns område 15 och bakom område 14. I vänstra delen av bilden syns område 13.

Foto 11. Fotograferat mot öster längs områdets norra kant. Närmast syns område 16 med druvfläder vid stängslet. Bakom skylten "Vårby gård" syns område 17 med skogslönn och 18. I högra kanten syns område 13. Mitt i bild syns område 22 (nyponbuske).

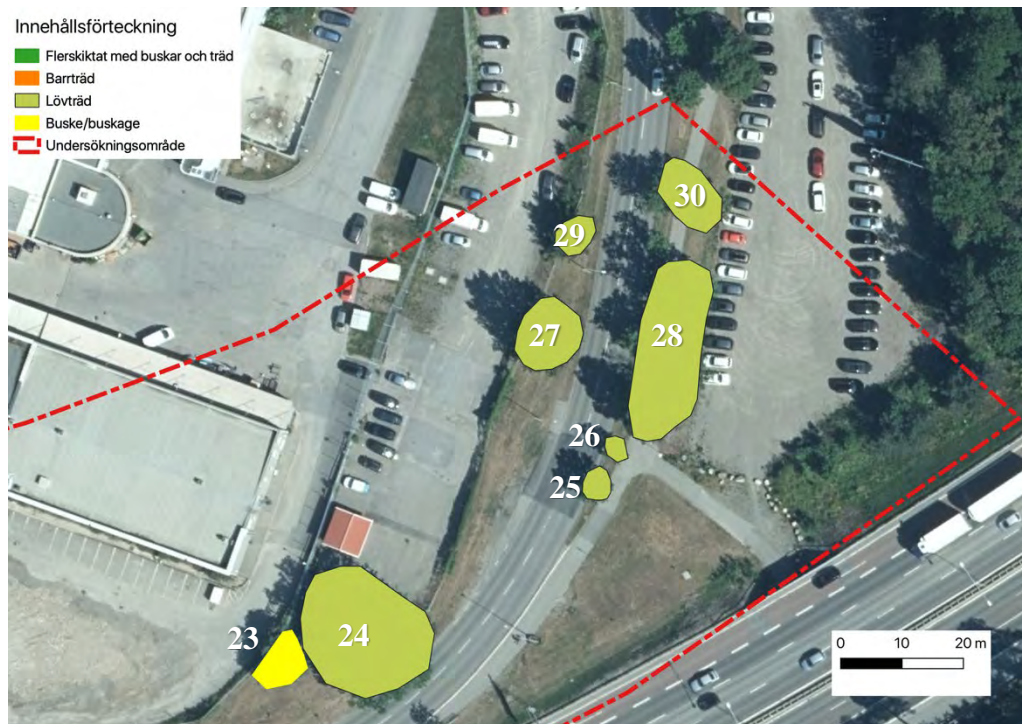

Foto 12. Fotograferat mot väster längs södra kanten mot avfart från motorvägen. Längst bak syns område 21 och 22 mes skogslönnar. I högra delen av bilden syns det långsträckt område 13.

Foto 13. Fotograferat mot sydost mot områdets södra del. Närmast i bild syns rönnspirea som dominerar stora delar av område 13.

Delområde 3

Figur 4: Delområde 3.

- 23. Ob buske
- 24. Stor skogsek
- 25. Mindre skogslönn
- 26. Mindre skogslönn
- 27. Skogsek
- 28. Medelstora skogslönnar
- 29. Mindre skogsek
- 30. Medelstor skogslönn

Foto 14. Fotograferat mot sydostost mot E4/E20. Närmast i bild syns område 22 (hårig nyponros). I bakre högra kanten syns område 24 (en stor skogsek).

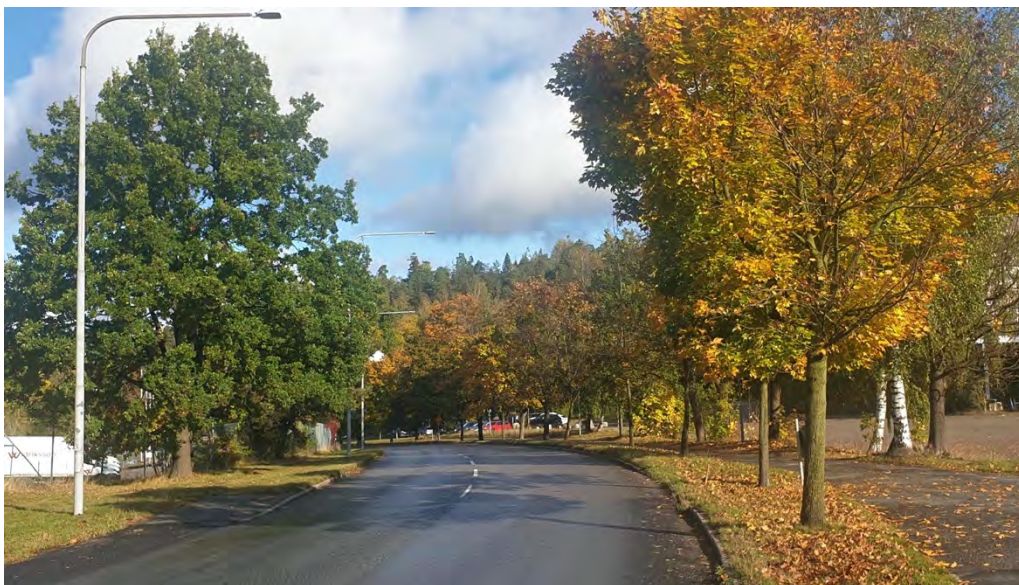

Foto 15. Fotograferat mot norr längs Vårby allé. I högra vägkanten syns område 25, 26, 28 och 30 (Skogslönnallé). I vänstra vägkanten syns område 27 och 29 (skogsekar).

Skyddsvärda träd vid Vårby udde

Kartering av värdefulla, skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träd vid Vårby udde, Huddinge kommun

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställare: Luigi Fallai, Magnolia produktion AB
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 54
Granskningsversion: 20210928
Uppdragsansvarig: Emma Holmberg
Kvalitetsgranskning: John Hagenby
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen AB
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 9318

Innehåll

Innehåll.....	3
Sammanfattning	4
Inledning.....	6
Bakgrund och syfte	6
Metodik	6
Osäkerhet i bedömningen av trädålder	7
Lagstiftning	7
Särskilt skyddsvärda träd.....	7
Alléträd	7
Resultat	8
Särskilt skyddsvärda träd (klass 1).....	8
Skyddsvärda träd (klass 2)	9
Värdefulla träd (klass 3)	10
Övriga träd – alléträd	11
Naturvärden kopplat till gamla träd.....	12
Död ved	12
Hålträd och mulmträd	13
Känslighet	13
Referenser	14
Bilaga 1. Metodik för kartering av särskilt skyddsvärda träd.....	15
Referenser	17

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av Magnolia produktion AB karterat skyddsvärda träd längs Vårby allé vid Vårby udde i Huddinge kommun. Inventeringsområdet har omfattat en drygt hundra meter lång sträcka längs Vårby allé. De inventerade träden utgörs av en trädallé med nio skogslönnar samt två askar. Träden ingår i en längre allé om totalt 27 träd intill Spendrups tidigare lokaler nära motorväg E4/E20.

Av samtliga elva inventerade träd bedöms ett träd (en ask) vara särskilt skyddsvärd (klass 1). Två skogslönnar bedöms vara skyddsvärda (klass 2) och fyra träd (tre skogslönnar och en ask) bedöms vara värdefulla. Resterande fyra skogslönnar uppnår ej skyddsvärdesklass men omfattas ändå av biotopskyddsbestämmelser i enlighet med miljöbalkens föreskrifter då de faller inom definitionen av vuxna träd i alléer.

Figur 1. Karta över inventeringsområdet samt förekomster av skyddsvärda träd vid Vårby allé intill Vårby udde. För tabell över samtliga träd, se Tabell 1.

Inledning

Bakgrund och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Magnolia produktion AB karterat skyddsvärda träd längs med drygt hundra meter av Vårby allé, intill Spendrups tidigare lokaler vid Vårby udde i Huddinge kommun. De inventerade träden utgörs av en trädallé med nio skogslönnar samt två askar. Träden ingår i en längre allé om totalt 27 träd där 16 träd söder om inventeringsområdet har inventerats tidigare (Strid T./Naturcentrum AB, 2020).

Figur 2. Översiktskarta över inventeringsområdet (blå markering) samt den allé om totalt 27 träd som de inventerade träden ingår i (röd markering). Karta: Eniro ©TerraTec ©Lantmäteriet/VISMA.

Syftet med uppdraget är att skapa ett kunskapsunderlag för att identifiera vilka träd som är skyddsvärda och därmed bör sparas eller på andra sätt tas hänsyn till vid framtida anläggningsarbeten vid Vårby udde. Målet är att i en rapport beskriva metoder för inventering och förekomst av skyddsvärda träd. Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer ska åtgärder som påverkar särskilt skyddsvärda träd ske i samråd med länsstyrelsen.

Uppdragsansvarig samt ansvarig för fältarbete, rapport och kartor har varit Emma Holmberg. Kvalitetsgranskare för denna rapport har varit John Hagenby.

Metodik

Kartläggning av skyddsvärda träd har skett längs en drygt hundra meter lång sträcka av Vårby allé. Inventeringsområdet omfattas av en allé med nio skogslönnar samt två askar. Metodiken för inventering av särskilt skyddsvärda träd följer Naturvårdsverkets standard (Naturvårdsverket, 2004) med ytterligare komplettering av Ekologigruppen (bilaga 1). I inventeringen har bland annat traddediameter mätts in, förekomst av håligheter, mulmbildning samt eventuella förekomster av rödlistade arter på träd noterats.

Fältinventeringen genomfördes 22 september 2021.

Befintlig kunskap om områdets biologiska värden knutna till träd har eftersökts i artportalen (sökdatum 2021-09-27, tidsperiod 2000-2020). Fullständiga webbadresser eller litteraturhänvisning finns i rapportens källförteckning.

Skyddsvärda träd, Vårby udde
Magnolia produktion AB
20210928

Osäkerhet i bedömningen av trädålder

Viss osäkerhet finns i bedömningen av trädålder.

Lagstiftning

Särskilt skyddsvärda träd

Särskilt skyddsvärda träd omfattas av ett visst skydd enligt miljöbalken. En verksamhet eller åtgärd som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön (exempelvis särskilt skyddsvärda träd), och som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken, ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Anmälan för samråd ska göras hos den myndighet som utövar tillsynen enligt bestämmelser i 26 kap. miljöbalken. Tillsynsmyndighet är länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller Generalläkaren. Om avverkning, toppkapning eller annan kraftig beskärning av ett särskilt skyddsvärt träd, till exempel ett gammalt grovt träd, kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska åtgärden anmälas för samråd.

Tillsynsmyndigheten får förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga, och om det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får tillsynsmyndigheten förbjuda verksamheten. Om det finns andra möjliga lokaliseringar av en verksamhet eller åtgärd eller andra alternativ som inte är orimliga, till exempel beskärning istället för avverkning, kan verksamheten förbjudas i enlighet med 12 kap. 6 § fjärde stycket och 2 kap. miljöbalken.

Alléträd

Alléer skyddas genom bestämmelser i 7 kapitlet 11 § miljöbalken (1998:808) och förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera (FOM) som reglerar frågor om biotopskyddsområden. Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. I 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken anges vad som gäller för dispenser i biotopskyddsområden.

Av 5 § FOM framgår att länsstyrelsen prövar frågor om dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken som avser sådana biotopskyddsområden som är generellt skyddade enligt 7 kap. 11 § första stycket 1 miljöbalken.

Resultat

Det inventerade området utgörs av en allé med två askar och nio skogslönnar som ingår i en längre allé om totalt 27 träd. Av samtliga elva inventerade träd bedöms ett träd (en ask) vara särskilt skyddsvärt (klass 1), två skogslönnar bedöms vara skyddsvärda (klass 2) och fyra träd (tre skogslönnar och en ask) bedöms vara värdefulla. Resterande fyra skogslönnar uppnår ej skyddsvärdesklass men omfattas ändå av biotopskyddsbestämmelser i enlighet med miljöbalkens föreskrifter då de faller inom definitionen av vuxna träd i alléer.

Inga naturvårdsarter eller rödlistade arter observerades på träden. Fynd av naturvårdsarter eller rödlistade arter har inte heller lagts upp på artportalen (sökdatum 2021-09-27, tidsperiod 2000-2020).

Tabell 1. Förteckning över inventerade träd. För träd-ID, se karta i Figur 1.

ID	Trädart	Diameter	Ålder	Hål	Vitalitet	Värdeklass
1	Ask	50,5	40-79	-	Friskt (>50% av kronan vital)	Klass 3 – värdefullt träd
2	Ask	93	120-149	Ingångshål 20-29 cm i diameter	Friskt (>50% av kronan vital)	Klass 1 – särskilt skyddsvärt träd
3	Skogslönn	28,3	40-79	-	Klart försämrad (20-50% av kronan vital)	Uppnår ej skyddsvärde
4	Skogslönn	26	40-79	-	Friskt (>50% av kronan vital)	Uppnår ej skyddsvärde
5	Skogslönn	26	40-79	-	Klart försämrad (20-50% av kronan vital)	Uppnår ej skyddsvärde
6	Skogslönn	18,2	40-79	Ingångshål under 10 cm i diameter	Klart försämrad (20-50% av kronan vital)	Klass 2 – skyddsvärt träd
7	Skogslönn	38	40-79	Ingångshål under 10 cm i diameter	Friskt (>50% av kronan vital)	Klass 3 – värdefullt träd
8	Skogslönn	35,3	40-79	Ingångshål 10-19 cm i diameter	Friskt (>50% av kronan vital)	Klass 2 – skyddsvärt träd
9	Skogslönn	29,5	40-79	Ingångshål under 10 cm i diameter	Friskt (>50% av kronan vital)	Klass 3 – värdefullt träd
10	Skogslönn	34	40-79	-	Friskt (>50% av kronan vital)	Uppnår ej skyddsvärde
11	Skogslönn	38,3	40-79	Ingångshål under 10 cm i diameter	Friskt (>50% av kronan vital)	Klass 3 – värdefullt träd

Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)

Totalt har ett särskilt skyddsvärt träd identifierats i området. Trädet är en gammal och mycket grov ask med en stor i hållighet i huvudstammen (Figur 3).

Träd av klass 1 är särskilt skyddsvärda och värdefulla för att bibehålla en biologisk mångfald i trädmiljöer då dessa kan hysa en värdefull fauna med rödlistade arter. Naturvårdsverket kräver samråd kring särskilt skyddsvärda träd om det planeras åtgärder som bedöms påverka trädet (Naturvårdsverket 2016): ”Om en åtgärd på ett särskilt skyddsvärt träd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska den som planerar att vidta åtgärden lämna in en anmälan för samråd hos länsstyrelsen”.

Figur 3. Gammal, grov och särskilt skyddsvärd ask med stor, utvecklad hålighet i huvudstammen vid Vårby allé.

Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)

Med särskilt skyddsvärda träd avses följande (Naturvårdsverket 2004):

- Jätteträd: träd ≥ 1 meter i diameter.
- Mycket gamla träd: gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- Grova hålträd: träd $\geq 0,4$ meter på det smalaste stället upp till brösthöjd med utvecklad hålighet i stam (eller gren).

Skyddsvärda träd (klass 2)

Totalt påträffades två skyddsvärda träd i allén. Dessa två träd utgörs av skogslönnar med utvecklade vedblottor och håligheter i huvudstammen där mulm har bildats.

Träd av klass 2 bedöms som skyddsvärda och är nära att bli särskilt skyddsvärda träd. Dessa träd har ofta utvecklat höga naturvärden och bedöms också ofta vara väldigt värdefulla för att bibehålla en hög biologisk mångfald i ett skogs- eller parkbestånd. Även yngre träd med hål kan hamna i denna värdeklass eftersom håligheter i träd kan utvecklas till värdefulla livsmiljöer för en mängd ovanliga och rödlistade arter.

Figur 4. Utvecklad hålbildning i huvudstammen på en av de skyddsvärda skogslönnarna (klass 2) i allén vid Vårby allé.

Värdefulla träd (klass 3)

Fyra av de kartlagda träden hör till klass tre, värdefulla träd. Tre av dessa utgörs av unga skogslönnar med påbörjad hålbildning och ett av träden är en grov ask.

Träd av klass 3 hör till kategorin värdefulla träd. Dessa träd är så kallade efterföljare till träd av klass 1 och 2. Enkelt förklarat utgör de värdefulla träden sådana som på relativt kort sikt kommer att få höga naturvärden. De utgör ersättare för de gamla träden i ett område, och beräknas kunna utveckla högre naturvärden med tiden om de lämnas.

Skyddsvärda träd, Vårby udde
Magnolia produktion AB
20210928

Övriga träd – alléträd

I allén förekommer fyra skogslönnar som inte når skyddsvärdesklass men som omfattas av biotopskyddsbestämmelser. Dessa träd är cirka 40 år gamla och har en brösthöjdsdiameter på 26-34 cm och faller därmed inom definitionen av vuxna träd i alléer (se faktaruta om alléer). Därmed får samtliga träd i allén skydd i enlighet med miljöbalkens föreskrifter.

Figur 5. I området förekommer fyra skogslönnar som inte uppnår skyddsvärdesklass men som ändå omfattas av biotopskyddsbestämmelser då de faller inom definitionen av vuxna träd i alléer (se faktaruta).

Allé

En allé ska bestå av minst fem lövträd som är planterade i en enkel eller dubbel rad för att omfattas av biotopskyddsbestämmelserna. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd, vilket innebär att mer än hälften av träden ska vara vuxna. Med vuxna träd avses träd som mäter minst 20 cm i diameter i brösthöjd eller har uppnått en ålder av 30 år (det som först uppnås).

Alléer är skyddade inom ramen för miljöbalkens generella biotopskyddsföreskrifter.

Naturvärden kopplat till gamla träd

Ett gammalt träd utvecklar ofta karaktär och strukturer som gynnar en biologisk mångfald, såsom håligheter, stamskador med vedblottor och döda grenar som kan bli hemvist för många arter. Eftersom gamla träd generellt sett är en bristvara i dagens skogar är många arter knutna till dessa strukturer hotade.

Träd som växer i solbelyst läge, till exempel på hållmarker, i alléer och i brynmiljöer kan ofta hysa en intressant insektsfauna.

Död ved

Ju äldre ett träd blir desto mer död ved kommer det att bilda. Ett gammalt träd är ofta i viss mån både levande och dött. Det döda på trädet utgörs av partier där man har vedblottor, till exempel från gamla sårskador som sakta läkt eller i form av döda grenar. Död ved finns alltså även på levande och friska träd. Den döda veden är ett ålderstecken, en påminnelse om vilka skador trädet har överlevt. Den döda eller blottade veden är ett viktigt substrat (livsförutsättning) för flera rödlistade svampar och utgör även en hemvist för många naturvårdsintressanta insekter.

Figur 6. Exempel på en vedblotta med insektsnag. Många ovanliga insekter kräver denna miljö för att leva. Notera det bruna fnaset överst i vedblottan, detta är så kallad mulmbildning. Fotot är taget på Värmdö.

Hålträd och mulmträd

Skyddsvärda träd, Vårby udde
Magnolia produktion AB
20210928

Gamla träd utvecklar också ofta hål. Hålbildning uppkommer på olika sätt. Oftast bildas hål i samband med skador på träden, till exempel vid grenbrott eller vid en avkapad gren. Hålen kan börja med att en insekt gnager en gång, som efter flera insektsangrepp och med hjälp av nedbrytande svampar blir större och större. I dessa hål börjar bildningen av mulm (finfördelade, nedbrutna djur och växtdelar).

Hålträden blir ett grottsystem i miniatyr där en myriad av organismer förekommer. Flera insekter och andra leddjur är speciellt anpassade för den unika miljön. Flera av dessa är rödlistade. Enkelt kan sägas att ju äldre träd tillåts bli, desto fler skrymslen och vrår får de. Skrymslena blir mikrohabitat och hem för många organismer att vistas i. Många organismer är helt beroende av dessa unika mikrohabitat för att överleva.

Känslighet

Förenklat sett kan man säga att ett områdes naturvärden beror på hur länge dess miljö har fått bestå, och trädåldern ger en indikation av naturvärdena. Utifrån detta resonemang går det att översätta ungefär hur lång tid det tar för ett område att utveckla höga naturvärden.

För samtliga naturtyper gäller att ju högre naturvärde desto känsligare är de. Ett av de största hoten för biologisk mångfald förutom exploatering av värdefulla miljöer är fragmentering (d.v.s. uppdelning av en miljö till flera icke sammanhängande) av naturmiljöer av en viss naturtyp, samt påverkan på spridningssamband genom anläggande av vägar eller bebyggelse.

Generellt kan sägas att områden med lägre naturvärden är enklare att återskapa. Lägre naturvärden som går förlorade vid en eventuell bebyggelse kan kompenseras genom att skapa nya, likartade naturmiljöer i den nya strukturen eller i intilliggande områden.

Högre naturvärden, särskilt sådana värden som är knutna till exempelvis gamla träd och skogsmiljöer med lång kontinuitet går som regel inte att återskapa eller kompensera för och bör därmed inte bebyggas. Dessa miljöer är mycket känsliga för ingrepp och uppkommen skada på naturvärdena bedöms vara irreversibel.

Sammanfattningsvis är skyddsvärda träd känsliga för följande:

- exploatering där gamla träd avverkas.
- bortforsling av substrat så som död ved, både i form av liggande stockar och torrakor. Skälet till detta är att arter knutna till träd och olika förmultningsstadier av ved försvinner. Många arter måste hela tiden ha tillgång till sitt substrat (sin livsmiljö), tar man bort substratet tar man helt bort möjligheterna för arterna att existera.
- gamla, solbelysta träd är känsliga för bebyggelse intill träden om bebyggelsen skuggar dessa. Flera rödlistade arter kräver solbelysta träd som livsmiljö.
- gamla träd och så kallade ersättningssträd till dessa måste finnas kontinuerligt inom områdena för att värdena ska kunna finnas kvar.
- träds rotsystem kan också skadas av bebyggelse som anläggs alldeles för nära intill träden.
- mekanisk skada på stammar i samband med anläggningsarbeten kan leda till minskad vitalitet och eventuell död för träden.

Referenser

Tryckta källor

Westling, A., (red.), 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*.

Ekologigruppen, 2007. *Stockholms unika ekmiljöer. Förekomst, bevarande och utveckling*. Ekologigruppen AB, genom Stockholms stad.

Naturvårdsverket, 2008. *Inventering av skyddsvärda träd i kulturlandskapet*.

Naturvårdsverket, 2004. *Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Rapport / Naturvårdsverket 5411*.

Naturvårdsverket, 2009. *Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser*.

Naturvårdsverket, 2016. *Samråd om åtgärder på särskilt skyddsvärda träd*

Skogsstyrelsen, 2000. *Signalarter: indikatorer på skyddsvärd skog*.

Strid T./Naturcentrum AB, 2020. *Bedömning av allé med skogslönnar och tre skogsekar längs Vårby allé samt förutsättningar att flytta dessa*.

Digitala källor

Artdatabanken. Artfakta för de påträffade arterna. <http://artfakta.artdatabanken.se> – 2017-11-11

Artportalen. Sökning med polygon inom och strax utanför området, alla artgrupper. Artportalen.se – 2017-11-11

Bilaga 1. Metodik för kartering av särskilt skyddsvärda träd

Skyddsvärda träd, Vårby udde
Magnolia produktion AB
20210928

Detta PM beskriver Ekologigruppens metod för inventering av naturvårdsträd.

Avverkning av särskilt skyddsvärda träd kan innebära behov av samråd med länsstyrelsen enligt 12 § MB.

Med *särskilt skyddsvärda* träd avses (Naturvårdsverket 2004):

- a) jätteträd: träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd.
- b) mycket gamla träd: gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- c) grova hålträd: träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad håligheter i huvudstam.

Särskilt skyddsvärda träd definieras här med utgångspunkt från egenskaper hos det enskilda trädet. Både levande och döda träd ingår i definitionen. Basinventeringen förkortas framöver som BI.

Det är inte bara träd som är *särskilt skyddsvärda* som hyser naturvärden och i sin tur bidrar till att stärka ett områdes naturvärden och dess biologiska mångfald. Som exempel kan yngre träd med håligheter också vara värdefulla och många gånger hysa naturvårdsintressanta arter. Det finns därför behov av att inte bara kartera träd som uppfyller Naturvårdsverkets definition av *särskilt skyddsvärda träd*. Ekologigruppen har således kompletterat Naturvårdsverkets metodik för klassificering av särskilt skyddsvärda träd för att innefatta träd som också hyser andra naturvärden.

Ekologigruppens metodik för kartering av skyddsvärda träd innefattar ytterligare två värdeklasser:

- *skyddsvärda träd*: träd som inom en snar framtid kommer att uppnå kriteriet särskilt skyddsvärda träd.
- och *värdefulla träd*: träd som hyser och har utvecklat naturvärden och som också bidrar till att stärka ett områdes naturvärden.

I den samlade bedömningen räknas det högsta uppnådda kriteriet (kriterierna Ålder, Storlek, Hålträd, Hamling, Skyddsvärda arter) för att ge träd en viss värdeklass. Exempel: ett träd med en diameter **mindre** än den som anses mycket grovt, men som har en ålder som ligger inom definition för gammalt träd, resulterar i *klass 2, skyddsvärt träd*. Det vill säga att ett klass 2-kriterie har en högre rangordning än ett klass 3-kriterie.

Tabell 1. Kriterier för och bedömning av trädvärden

Värdeklass	Ålder	Storlek	Hålträd, mm.	Hamling	Skyddsvärda arter
Klass 1. Särskilt skyddsvärda träd	Mycket gammalt	Jätte-träd	Grovt hålträd, >40 cm i diameter i brösthöjd, med utvecklad håligheter i huvudstam	Grovt hamlat träd	Hotade arter eller flera rödlistade arter
Klass 2. Skyddsvärda träd	Gammalt	Mycket grovt	Hålträd, <40 cm i diameter i brösthöjd, med utvecklad håligheter i huvudstam	Nästan grovt hamlat träd	Rödlistad art eller flera naturvårdsarter

			Eller träd med utvecklad vedblotta med insektsnag		
Klass 3. Värdefullt träd	Nästan gammalt	Grovt	Träd med påbörjad hålbildning, <40 cm i diameter med påbörjad hållighet i huvudstam.	Hamlat träd	Förekomst av naturvårdsart

Definitionerna av gammalt träd följer den metod som används i basinventering av skyddade områden (Naturvårdsverket 2004). Den överensstämmer också med definitionen av särskilt skyddsvärda träd enligt Naturvårdsverket 2004 med två undantag. Triviallövträd och ädellövträd (förutom bok och ek) klassas som mycket gamla redan vid en ålder på 140 år.

Tabell 2. Definition av gammalt träd (Naturvårdsverket 2004 och 2007 – BI).

<i>Trädart</i>	<i>Nästan gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige</i>	<i>Gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige</i>	<i>Mycket gamla träd (år), hela Sverige</i>
Ek	≥ 130	150–200	≥ 200
Bok	≥ 100	150–200	≥ 200
Gran	≥ 80	120–200	≥ 200
Tall	≥ 100	150–200	≥ 200
Triviallöv	≥ 65	100–140	≥ 140
Övriga ädellövträd (och hästkastanj)	≥ 80	100–140	≥ 140

Tabell 3. Definition av grova träd (Naturvårdsverket 2004 och 2007 - BI, samt Ekologigruppen - fet stil).
Måtten gäller traddediameter mätt i brösthöjd.

<i>Trädart</i>	<i>Grova träd, BI (cm), Södra Sverige</i>	<i>Grova träd, Ekologigruppen (cm)</i>	<i>Mycket grovt, Ekologigruppen (cm)</i>	<i>Jätteträd (cm)</i>
Ask & alm*	≥ 60	≥ 20	≥ 60	≥ 100
Bok	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Ek	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Hägg	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Hästkastanj	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Oxel	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Rönn	≥ 30	≥ 30	≥ 50	≥ 100
Skogslönn, lindar	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Sälg	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Tall/Gran	≥ 70	≥ 70	≥ 80	≥ 100
Triviallöv	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100

*Bedömning av de rödlistade träden ask, skogsalm, lundalm och vresalm.

Skyddsvärda träd, Vårby udde
Magnolia produktion AB
20210928

Eftersom träden ask respektive skogsalm och lundalm i snabb takt minskar på grund av två svampsjukdomar, är de i behov av att särskild hänsyn tas till förekomsterna. Ask är numera rödlistad som starkt hotad (*EN*), vresalm är sårbar (*IU*) och skogs- och lundalm är akut hotade (*CR*). En lösning för att bevara asken är att spara träd och bibehålla en genetisk variation. På sikt kan det bidra till en ökad genetisk motståndskraft mot sjukdomen hos ask, vilket redan har noterats hos vissa träd. Unga träd är också bevarandevärda då de har överlevt svampsjukdomen, vid tillväxtens kritiska perioder.

Det finns många artgrupper som är starkt knutna till dessa trädarter, som likaså är stadda i minskning (exempelvis flera rödlistade insekter, lavar och svampar). Med ovanstående faktorer i åtanke bedömer Ekologigruppen att träden ask och almar därmed är skyddsvärda redan vid en lägre diameter (diameter på 20 cm eller mer) än andra ädellövträd.

Källor:

Artdatabanken, SLU. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Naturvårdsverket. 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd, rapport 5411.

Naturvårdsverket. 2007. Manual för basinventering av skog.

Dokumentet senast uppdaterat av Raul Vicente & Rikard Anderberg 2018-11-27.